

ВАГЛАГОЛН

С CVIČEBNICE STAROSLOVĚŇŠTINY

Miroslav Vepřek

СѢМЪ ЮГО

ТО ЖЕ ВѢ-

Ъ ВЪСЕМО-

ЮГО СЪИЪ

ХЪ, ДА ТА

ДИНЪ БОГЪ

ДЪ СВАТЪИ

CVIČEBNICE STAROSLOVĚNŠTINY

Miroslav Vepřek

Univerzita Palackého 2013

Publikace vznikla v rámci projektu FRVŠ 1080 /2013 – *Inovace povinného předmětu Staroslověnština o nové metodologické přístupy a nově dostupné primární zdroje.*

Lekce I – Analýza rukopisu tzv. klasické staroslověnštiny (Zografský kodex)	7
Lekce II – Redakce staroslověnštiny	14
Lekce III – Staroslověnská textologie	18
Texty	23
Assemanův evangeliář	23
Kodex Mariánský	28
Kyjevské listy	29
Penitenciál Někotoroja zapověď	32
Pražské zlomky	41
Remešský evangeliář	42
Savvina kniha	44
Kodex Zografský	46
Život Metodějův	59
Frizinské zlomky	62
Seznam zdrojů textů	70

LEKCE I – ANALÝZA RUKOPISU TZV. KLASICKÉ STAROSLOVĚNŠTINY (ZOGRAFSKÝ KODEX)

Text (hlaholský rukopis v cyrilské transliteraci)

11 рече же ·
чкз ётерз їмѣ дзѡа сѡа ·
12 ї рече мьни снѡ ёю оцю
оче даждь ми · достоинѡ-
ѡ · часть їмѣньѣ · ї раздѣ-
ли їма їмѣньѣ · 13 ї не по
мнозѣхъ дьнехъ · сѡзравѡ ·
все мьни снѡ · ѡтиде на
странѡ далече · ї тоу ра-
сточи їмѣньѣ свое живзи
блѡдно · 14 ї живзшю же
емоу вьсѣ · взиств гла-
дъ крѣпзкз на странѣ тои ·
ї тз начатз лишити са ·
15 ї шьдз прилѣпи са едино-
мь отз жителз тоѡ стра-
нзи · ї посзла ї на села
своѣ · пастз свини · 16 ї же-
лаѡше насзтити са · отз
рожьць ѡже ѣдѡѡхѡ свиниѡ ·
ї никзтоже даѡше моу · 17 вь
сѡѣ же пришьдз рече · ко-
ликоу наїмьникз оца мое-
го їзѡиваѡтз хлѣби ·

АЗЪ ЖЕ СЪДЕ ГЛАДОМЪ ГЪЗИБЕЛЖЪ .
18 ВЪСТАВЪ ІДЖЪ КЪ ОЦЮ МОЕМОУ .
І РЕКЪ ЕМОУ . ѠЧЕ СЪГРЪШИ-
ХЪ НА НБО І ПРЪДЪ ТОВОЖЪ . 19 ЮЖЕ
НЪСМЪ ДОСТОІНЪ . НАРЕ-
ШТИ СА СЪНЪ ТВОІ . СЪТВОРИ
МА . ЪКО ЁДИНОГО ОТЪ НАІМЪ-
МЪНИКЪ ТВОИХЪ . 20 І ВЪСТА-
ВЪ ІДЕ КЪ ОЦЮ СВОЕМОУ .
ЕШТЕ ЖЕ ЕМОУ ДАЛЕЧЕ СЪ-
ШТЮ . ОУЗЪРЪ І ОЦЪ ЕГО . І МИ-
ЛЪ ЕМОУ БЪІ . І ТЕКЪ НАПА-
ДЕ НА ВЪИЖЪ ЕГО . І ОБЛО-
ВЪЗА І . 21 Рече же емоу СЪНЪ .
ОЧЕ . СЪГРЪШИХЪ НА НБО
І ПРЪДЪ ТОВОЖЪ . ЮЖЕ НЪ-
СМЪ ДОСТОІНЪ НАРЕШТИ СА
СЪНЪ ТВОІ . СЪТВОРИ МА .
ЪКО ЁДИНОГО ОТЪ НАІМЪ-
НИКЪ ТВОИХЪ . 22 Рече же ОЦЪ
КЪ РАВОМЪ СВОІМЪ . СКО-
РО ІЗНЕСЪТЕ ОДЕЖДЪ ПРЪ-
ВЪЖЪ . І ОБЛЪЦЪТЕ І . І
ДАДИТЕ ПРЪСТЕНЪ НА РЪКЪ ЕГО .
І САПОГЪ НА НОЗЪ . 23 І ПРИВЕ-
ДЪШЕ ТЕЛЬЦЪ ОУПИТЪНЪІ .
ЗАКОЛЪТЕ . І ЪДЪШЕ ДА ВЕ-
СЕЛИМЪ СА . 24 ЪКО СЪНЪ МОІ СЪ .
МРЪТЕВЪ БЪ І ОЖИВЕ . ІЗГЪІ-
ВЛЪ БЪ І ОБРЪТЕ СА . І НАЧА-

ша веселити са • 25 вѣ же снѣ
его старѣи на селѣ • ѿ ѣко
градзи приближи са къ до-
моу • ѿ слѣша пѣннѣ ѿ
ликзи • 26 ѿ призвѣавъ еди-
ного отъ рабѣ • възпрашаѣ-
ше ѿ • чьто оубо си сѣтъ •
27 онъ же рече емоу • братъ
твои приде ѿ закъла оцѣ
твои • тельць оупитѣнзи •
ѣко сздрава ѿ принѣтъ • 28 ра-
згнѣва же са • ѿ не хотѣа-
ше вѣннѣти • оцѣ же его ѿ-
шѣдъ моблѣаше ѿ • 29 онъ же
отъвѣштавѣ рече оцю сво-
емоу • се колико лѣтъ рабо-
таѣ тебѣ • ѿ николиже
заповѣди твоѣѣ не прѣ-
стѣпихъ • ѿ мѣнѣ николи-
же не далъ еси козлате •
да съ дроугзи моѣми възве-
селнлз са вимъ • 30 егда же
снѣ твои • ѿзѣдзи твоѣ
ѿмѣнѣ • съ блюводѣицами •
приде • ѿ закла емоу теле-
ць питомзи • 31 онъ же рече
емоу чадо • тѣи всегда
съ мноѣ еси • ѿ в сѣ моѣ
твоѣ сѣтъ • 32 възвесели-
ти же са ѿ въздрадова-

ТИ ПОДОБААШЕ • ЪКО БРАТРА
ТКОИ СЪ • МРЪТКЪ БЪ І О-
ЖИВЕ • ЁЗГЪИВЪ БЪ І О-
БРЪТЕ СА •

Cvičení 1 – Hlaholice a cyrilice

- transliterujte verše 11–15 do latinky;
- ve verších 13–16 najděte příklady odlišné grafiky hlaholice a cyrilice (grafémy „e“ a „ja““) a převedte příslušné slovní tvary do normalizované cyrilice;
- najděte v celém textu číslovky a zapište je za pomoci grafémů (primárně v hlaholici, potom také v cyrilici).

Cvičení 2 – Hláskosloví

- určete, k jakým hláskovým změnám dochází v následujících tvarech:
  - reče < *reke;
  - daždъ < *dadjъ;
  - mnozěchъ < mъnodzěchъ < * monoghoisu;
  - gyblъ x gybiti;
  - narešti < *narekti x č. řici;
  - prědъ < *perd- x rus. pered;
  - nozě < nodzě < *nogai;
  - čędo < *kъndo-;
  - žiti < *živti x živeši;
  - obrěsti < *obrětti.
- určete silné a slabé jery podle Havlíkova jerového pravidla:
  - къ,
  - дагъ,
  - шьдъ,

гоѣъсь,
крѣръкъ х крѣръкуѣъ,
вѣставъ,
паятъмьникъ,
съ тѣпоѣо.

c) ve verši 13 určete, k jakým jerovým změnám došlo u vybraných tvarů, jejichž náležitá podoba zní:

събъравъ,
дѣпъчъ,
въсе,
блѣдно.

Cvičení 3 – Tvarosloví (jmenná flexe)

- a) určete, k jakým substantivním typům (kmenům) patří podstatná jména ve verších 16–22;
- b) u těchto substantiv určete pád, rod a číslo;
- c) ve verších 12, 14 a 15 určete tvary zájmen bezrodých i rodových.

Cvičení 4 – Tvarosloví (slovesná flexe)

---

a) zařaďte následující slovesa do slovesných tříd (podle přítomného kmene):

ИЗБѢВАТИ, ИЗБѢВАЖ, ИЗБѢВАШИ
ВЗВЕСЕЛИТИ СЯ, ВЗВЕСЕЛЖ СЯ, ВЗВЕСЕЛИШИ СЯ
РЕЦИ, РЕКЖ, РЕЧЕШИ
ЮСТИ, ЮМЪ, ЮСИ
СЗБЪРАТИ, СЗБЕРЖ, СЗБЕРЕШИ
ЛИШИТИ СЯ, ЛИШЖ СЯ, ЛИШИШИ СЯ
ИЗГЪИБНЖТИ, ИЗГЪИБНЖ, ИЗГЪИБНЕШИ

- b) najděte tři slovesné tvary a určete, jsou-li tvořeny od kmene přítomného, či infinitivního;
- c) určete následující tvary sloves:

рѣкѣ

лѣзѣважѣтъ

нѣсмѣ

лѣнесѣте

сѣтъ

рече

бѣ

оборѣте са

начаша

слѣша

лѣмѣ

сѣгрѣшихѣ

желаше

ѣдѣахѣ

лѣдѣи

прѣшѣдѣ

лѣгѣблѣ бѣ

вѣзвѣселѣлѣ са бѣмѣ

пастѣ с пастѣ

Cvičení 5 – Skladba

- a) proveďte syntaktický rozbor verše č. 14 – určete počet vět, druh souvětí, typu vedlejších vět, spojovací výrazy;
- b) v tomtož verši věnujte speciální pozornost vazbě **лѣдѣвѣшю же емоу вѣсѣ**.

c) určete, o jaký typ pádové vazby se jedná ve větě ПОСЛАЛА І НА СЕЛА СВОЊ ПАСТЪ СВИНИИ (zaměřte se na pád substantiva СВИНИИ).

Cvičení 6 – Slovní zásoba

- a) najděte v celém úryvku pět slov, která se nacházejí v současné češtině (s patřičnými hláskovými změnami);
- b) najděte v textu pět slov, u nichž došlo ve srovnání se současnou češtinou ke změně významu a popište typ a případně i motivaci sémantické změny;
- c) najděte v textu slova, která je možno spojit do jedné slovní čeled.

LEKCE II – REDAKCE STAROSLOVĚNŠTINY

Text – Úryvek z Remešského evangeliáře (cyrilský rukopis, ruská redakce, jednojerový pravopis)

НА ОУТРИА РОЖТВА ХБА.
СЪНАТІЕ СТЪ БЦІ. ЕАУ ОТ МАФ.
ОШЪДШЕМ-
Ь ВЛЪХЕОМЪ.
СЕ АНГЛЪ ГНЪ. БЪ
СЪНЪ АВИ СА И-
ОСИФОВИ ГЛА. ВЪСТАВЪ П-
ОНИИ ОТРОЧА И МТРЪ Е-
ГО. ИЖИ ВЪ ЕГУПТЬ. И БЖ-
ДИ ТЖ ДОНЪДЕЖЕ ТИ РЕКОУ.
ХОЩЕТЪ БО ИРОДЪ ИСКАТ-
И ОТРОЧАТЕ. ДА ПОГЖБИ-
ТЬ Е . ОНЪ ЖЕ ВЪСТАВЪ ПО-
А ОТРОЧА И МТРЪ ЕГО НО
НОЩЪЖ . И ОТИИДЕ ВЪ Е-
ГУПТЬ И БЪ ТЖ ДО ОУМ-
РЪТВЪА ИРОДОВА. ДА СЪБЖ-
ДЕТЬ СА РЕЧЕНОЕ ОТ ГА
ПРКМЪ ГЛЖЩЕМЪ . ОТ Е-
ГУПТА ВЪЗЪВАХЪ СНА
МОЕГО. ТЪГДА ИРОДЪ ВИД-
ЪВЪ АКО ПОРОУГАНЪ БЪТЬ
ОТ ВЛЪХЕВЪ РАЗГНЪВАВЪ
СА ЗЪЛО И ПОСЪЛАВЪ И ЗЕ-

И ВЪСА МЛАДЕНЬЦА СЖ-
ЩАА ВЪ ВИФЛЕОМѢ
И ВЪ ВЪСѢХЪ ПРѢДѢЛѢХЪ ЕГ-
О . И ОТ ДѢВОЖ ЛѢТЖ И НЫЖ-
Е ПО ВРЕМЕНИ ЕЖЕ ИСПЫ-
ТА ОТ ВЛѢХЪ. ТЫГДА СЪБЫ-
СТЬ СА РЕЧЕНОЕ ПРѢКМЪ И-
ЮРЕМИЕМЪ ГЛѢШМЪ. ГЛАС
ВЪ РАМѢ СЛЫШАНЫ БЫСТЬ.
ПЛАЧЪ И РЪЗАНІЕ И ВЪПЛ-
Ь МНОГЪ. РАХИЛИ ПЛАЧЖ-
ЩИ СА ЧАДЪ СВОИХЪ. И НЕ
ХОТАШЕ ОУТѢШИТИ СА
АКО НЕСЖТЬ. ОУМРЪШЖ
ЖЕ ИРОДОУ. СЕ АНГНЛЪ ГНЪ
АВИ СА ИОСИФУ ВЪ ЕГУ-
ПЪТѢ ГЛА. ВЪСТАВЪ ПОИ-
МИ ОТРОЧА И МТѢРЬ ЕГО. И
ИДИ ВЪ ЗЕМЛОУ ИЗЛЕВОУ.
СЛЫШАВЪ ЖЕ АКО АРЪХЕЛА-
И ЦѢРТЕЖЕТЪ ВЪ ИЖДѢИ. ВЪ
ИРОДА МѢСТО ОЦА СВОЕГО.
И ОУБОАВЪ СА ТАМО ИТИ.
БѢСТЬ ЖЕ ПРИИМЪ ВЪ СЪ-
НѢ. ОТИДЕ ВЪ СТРАНЖ
ГАЛИЛѢИСКЖ. И ПРИШЪ-
ДЪ ВЪСЕЛИ СА ВЪ ГРАДЪ
НАРИЦАЕМЫИ НАЗАРЕ-
ФЪ. ДА СЪБЖДЕТЬ СА РЕЧЕ-
НОЕ ПРѢКМЪ АКО НАЗА-
РАНИНЪ НАРЕЧЕТЪ СА.

Cvičení 1 – Hláskosloví a grafika

- a) najděte v textu případy, kdy je znak pro přední nosovku 3 v etymologicky náležité pozici a kdy naopak na místě 'a/ja;
- b) všimněte si tvarů Ц(ЪСА)Р(ЪС)ТЕЖЕТЬ (infinitiv ЦЪСАРЬСТВОВАТИ) a НЕСЖТЬ (infinitiv НЕСТИ) a určete, v kterém z nich je psaní s nosovým 4 etymologicky náležité;
- b) rekonstruuje jery (tvrdý/měkký) v následujících tvarech:

ВЪСЪХЪ

СВОИХЪ

ВЪ (předložka)

ВЪСТАВЪ

Cvičení 2 – Tvarosloví

- a) určete, k jakému deklinačnímu typu náleží substantiva doložená v textu ve tvarech:

ЗЕМЛОУ

РЪЗІДАННЕ

ВРЕМЕНИ

НОЩЬЖ

ОЦА

- b) určete druh deklinace u adjektiv a participií ve tvarech:

ГАЛИЛЪБИСКЖ

НАРИЦАЕМЫИ

СЖЩАА

РЕЧЕНОЕ

СЛЫШАНЬ

ИЗ(ДРАИ)ЕВОУ

c) určete slovesné tvary:

СЪБЪДЕТЬ СЯ

ХОЩЕТЬ

ИСКАТИ

ПОИМИ

СЪБЫСТЬ

ХОТАШЕ

ВЪСТАБЬ

РЕКОУ

БЪЗЪБАХЪ

Cvičení 3 – Skladba

---

a) najděte v textu vazbu dativu absolutního;

b) najděte v textu příklad užití aktivního participia (nt-ové či s-ové) ve funkci přívlastku a určete jejich řídící substantivum/zájmeno.

LEKCE III – STAROSLOVĚNSKÁ TEXTOLOGIE

Text – začátek života sv. Václava ve dvou rukopisných verzích a v rekonstrukci M. Weingarta

a) Charvátskohlaholská redakce

– v transliteraci do cyrilice podle rukopisu Novljanského (15. stol.) s vybranými variantami z breviáře Lublaňského (L, konec 14. stol.), Římského (R, r. 1387)) a Moskevského (M, r. 1443).

Н(А) С(В)ЕТОГО ВЕЩЕСЛ(А)ВА ИС(ПОВѢДЬНИКА)

СЕ НИНЕ З ВИСТ СЕ ПРОЧСКОЕ
СЛОВО, ЕЖЕ И СМЬ ГЬ НШЬ ИС-
ОУХЬ РЕЧЕ. БОУДЕТ БО РЕЧЕ
В ПОС ЛѢД НЕЕ Д НИ, ЕЖЕ М НИМЬ
НИНЕ СОУЩЕ, ВС ТАНЕТЬ В РАТЬ Н-
А БРАТА, СНЬ НА ОЦА, И ВРАЗИ Ч-
ЛВИКОУ ДОМАШИ ЕГО. ЧЦИ БО СБ-
Ъ БОУДОУТЬ НЕМИЛИ, И В ЗДАС -
ТЬ ИМЬ БЬ ПО ДЕЛОМЬ ИХЪ. БИС-
И¹ ЖЕ К НЕЗ ЕТЕРЬ В ЧЕСѢХЬ
ИМЕНЕМЬ ВРАТИС ЛАВЬ, ЖЕНА
ЖЕ ЕГО НАРИЦАЕМА ДРАГОМ-
ИРА. И РОДША² СНЬ С КОИ ПРЕБНА-
ЦЬ, ШИЩ КР СТИ СТА И, И НАРѢС ТА
ИМЕ ЕМОУ. ВЕЩЕСЛАВЬ. ВЗ РА-

1 вист (L), вѣ (R).

2 рожд ша (L), родивши (RM).

СТ ШОУ ЖЕ ЕМОУ³ ЪКО⁴ ПОСТРИШИ
 И, ПРИЗВА БРАТИСЛАВЪ ОЦЬ Е-
 ГО НА ПОДСТРИЖЕНИЕ БИСКОУП-
 А⁵ ИМЕНЕМЪ ПОТАРА, И С КЛИРИКИ
 ЕГО ШИЩ В СПЪВ ШИМЪ ЖЕ ИМЪ МАШ-
 ОУ ШЕМОУЩ ВАЗАМЪ БИС КОУПЪ ОТРОК-
 А ПОСТАВИ И НА КРИЛЪ ШЦРЪК-
 ВЕЩ ЦТЕПЕНЬНЪ⁶ ЕМЪ ПРЕДЪ ОЛТ-
 АРОМЪ, И ПЛВИ⁶ И РЕКИ: ГИ ШБЕЩ ИСОУ-
 ХЕ, БЛБИ ОТРОКА СЕГО, ЪКОЖЕ БЛ-
 АВИ⁷ В СЕ ПРВДНИКИ ТВОЕ СИЦЕ
 ЖЕ З⁸ БЛНИЕМЪ ПОДЪС ТРИЖЕНЬ
 БИСТЬ. ТЪМЖЕ М НИМЪ ЪКО Б-
 ЛНИЕМЪ БИС КОУПА ТОГО ПР ВДН-
 АГО И МТВАМИ ЕГО НАЧЕТЬ⁹
 ОТРОКЪ РАСТИ БЛАГОДѢТИЮ БЖНЕЮ ХРАНИМЪ. НАВИЧЕ ЖЕ К НИГ
 И СЛОВЪН СКИЕ И ЛАТИН СКИ-
 Е ДОБРЪ.

b) Vostokovova redakce

– podle Toržestvenniku z knihovny Rumjancovského muzea v Moskvě (16. stol.)

3 ВЗ ДРАСТЕ ЖЕ (M).

4 ЪКО БИ (LRM).

5 Var. БЖНГО БИСКОУПА (LRM).

6 БЛБИ (LRM).

7 БЛВИЛЬ ЕСИ (LRM).

8 С (LRM).

9 НАЧЕ (L).

мѣ септевриа въз. ки. днь ѿвь-
 ёниё стго вачеслава кназа
 чесьска. ги блѣи ѿче.
 се ннѣ свѣса прѣрѣское словѣ
 еже глше гъ нашъ нашъ исъ хъ. въздѣ
 во рече в послѣднѣви дни. бяко
 мнимъ суща. възстанеть во
 братъ на брата сво его ѿ снъ
 на оцъ своби, ѿ врази домашнѣи.
 члѣци во себѣ не мили въздоу
 да въздрасть имъ въз по дѣло.
 ихъ. бѣ же кназь великъ сла-
 вобю в чехъ живыи ѿменемъ
 коротиславъ. би жена его доро-
 гомиръ, родиста же сна перь-
 вебца. би бяко крѣиста би наре-
 коша вима емъ вачеславъ. би въз-
 зрасте ѿтрокъ бяко бы обубяти
 емоу волосъ. би призва короти-
 славъ кназь еппа етера съ всѣ
 клиросѣ. би пѣвчимъ литъ-
 ргию въз цркви стѣба мрѣва.
 би въземъ бѣтрока постави на
 степени прѣ ѿлтарѣ. би блѣи
 ѿ се рекъ гъ исъ хъ блѣи ѿтроу
 се блѣени емъ. ѿмже блѣл
 еси вса праведники твоѣи.
 би построгоша кнази бини тѣ-
 мже мнимъ. бяко о ѿво блѣе-
 ни емъ еппа того. но млтва-

МИ БЛГОВѢРНЫМИ. НАЧА БОТРО-
КЪ РОСТИ БЛТЪБЮ БЖИВЕЮ ХРА-
НИМЪ. БИ БЪДА БИ БАБА СВОБА ЛЮ-
ДМИНА (!) ОБУЧИТИ КНИГАМЪ СЛОВЕ-
НСКИМЪ. ПО СЛѢДЪ ПОПОВУ БИ НА-
БЫЧЕ РАЗЪМЪ ДОБРѢ. ѠСАДИ* КОРО-
ТИСЛАВЪ В БУДУЧЬ. БИ НАЧА Ѡ-
ТРОКЪ О УЧИТИСА КНИГАМЪ ЛА-
ТЫНСКИМЪ. БИ НАОБУЧИСА ДОБРѢ.

c) Rekonstrukce M. Weingarta:

I. 1 се нзинѣ съвзистъ са пророчское слово, еже глагола самъ господь нашъ исочъ хръстъ.

2 »бждетъ во, рече, въ послѣдъвнѣнѣ дѣни, яже мьнимъ нзинѣ сѣща, встанетъ братъ на брата своего и сзинъ на отьць свои, врази чловѣкоу домаши юго.«

3 чловѣци бо себѣ бждѣтъ немилн, и вздастъ имъ богъ по дѣломъ ихъ.

II. 4 взиетъ же кзназь етеръ въ чesѣхъ именимъ братиславъ, жена же юго нарицаема драгомира.

5 и рождьша сзинъ свои прѣвѣнць и кръстите и и нарѣсте има юмоу вщеславъ.

6 вздастъшоу же юмоу яко постриши и, призъва вратиславъ, отьць юго, на постриженье епископа етера, именимъ нотара, и съ клирикзи юго.

7 вѣспѣвшемъ же имъ мьшж юмоу [въ цркъви сватзи марьи], вѣзъмъ епископъ отрока, постави и на крилѣ степенньемъ прѣдъ олтаремъ и благослови и рекзи:

8 »господи боже, исочъ хръсте, благослови отрока сего, якоже благословилъ єси вьса правѣдникзи твоѣ.«

9 СИЦЕ ЖЕ СЪ БЛАГОСЛОВЛЕНЬЕМЪ ПОСТРИЖЕНЪ БЪИСТЪ.

10 ТЪМЪЖЕ МЪНИМЪ, ЯКО БЛАГОСЛОВЛЕНЬЕМЪ БИСОУПА ТОГО
ПРАВЪДНАЮГО И МОЛИТВАМИ ЮГО НАЧА[ТЪ] ОТРОКЪ РАСТИ, БЛАГОДѢТЬЖ
БОЖЬЕЖ ХРАНИМЪ.

11 НАВЪИЧЕ ЖЕ КЪНИГЪИ СЛОВЪНЪСКЪИЯ И ЛАТИНЬСКЪИЯ ДОБРѢ.

Cvičení 1 – jazykové srovnání

- a) najdete ve dvou rukopisných verzích (u charvátskohlaholské včetně různocnění z dalších rukopisů) ve srovnání s rekonstrukcí M. Weingarta, které je rekonstruováno do klasické staroslověňštiny, jazykové prvky chorvatské a ruské;
- b) vyberte tři morfologické rozdíly (ve jmenné i slovesné flexi) a charakterizujte je;
- c) charakterizujte rozdílné znění pasáže *ВЪСТАНЕТЪ БРАТРОЪ НА БРАТРА СВОЮГО И СЪИНЪ НА ОТЬЦЪ* (ve Vostokovově redakci *ВЪСТАНЕТЬ ВО БРАТЪ НА БРАТА СВО ЕГО И СЪНЪ НА ОЦЪ СВОБИ*) oproti verzi z charvátskohlaholské redakce *ВСТАНЕТЬ Б РАТЬ НА БРАТА, СЪНЪ НА ОЦА*.

Cvičení 2 – problémy textologické rekonstrukce

- a) vyberte tři pasáže, kde se charvátskohlaholské znění textově (nikoliv pouze pravopisně či hláskoslovně) odlišuje od redakce Vostokovovy;
- b) charakterizujte, jakým způsobem jsou tyto tři pasáže rekonstruovány M. Weingartem;
- c) vyberte další tři pasáže, kde se přidržuje Weingartova rekonstrukce znění charvátskohlaholského;
- d) vyhledejte pět lexikálních rozdílů mezi dvěma rukopisnými verzemi.

Assemanův evangeliář

A) Jan 1,1–14

[Fol. 1c]

1. ИСКОНІ БѢ
СЛОВО
(И) СЛОВО
БѢ ОУ БА ·
И БЗ БѢ
СЛОВО ·
2. СЕ БѢ ИСКО-
НИ ОУ БА · 3. ВЪ-
СѢ ТѢМЪ БЗИ
ША · И БЕЖНЕ-
ГО НИЧЕСОЖЕ
НЕ БЗИСТЪ · Є-
ЖЕ БЗИСТЪ :
4. ВЪ ТОМЪ ЖИВО-
ТЪ БѢ · И ЖИВО-
ТЪ БѢ СЕѢТЪ
ЧЛКМЪ · 5. И СЕѢ
ВЪ ТЪМѢ СЕЪ-
ТИТЪ СА · И ТЪ-

¹⁰ Zdroje textů viz Seznam zdrojů textů.

МА ЕГО НЕ ОБАТ •

6. $\widehat{\text{ВЗІ}}$ ЧЛКЗ ПОСЗЛА-
НЗ $\overset{\text{Т}}{\text{О}}$ БА • ИМА ЕМОУ
ИОАНЗ • 7. СЪ ПРИДЕ
ВЗ СЪВѢДѢТЕЛ-
СТКО ДА СЪВѢДѢ-
ТЕЛЬСТВОУЕТЗ

[Fol. 1d]

О СЕВѢТѢ ДА ЕС(И)
ВѢРЖ (И)МЖТЗ Е-
МОУ 8. НЕ БѢ Т(З) $\widehat{\text{СЕВѢ}}$ •
НЗ ДА СЪВѢДѢТЕ-
ЛЬСТВОУЕТЗ О
СЕВѢТѢ • 9. БѢ СЕВѢТ
ИСТИНЗ(З). ЛЖЕ
ПРОСЕВѢШТА(ЕТ)З
ВЗСѢКОГО ЧКА И-
ДЖШТААГО ВЗ ..
РЗ 10. ВЗ МІРѢ БѢ
И МІРЗ ТѢМЗ
 $\widehat{\text{ВЗІ}}$ • И ВЕСЬ МІ-
РЗ ЕГО НЕ 11. ПРИЖТЗ •
12. ЕЛИКОЖЕ ИХЗ ПРИ-
ЖТЗИ • ДАСТЗ
ИМЗ ОБЛАСТЬ •
ЧАДОМЗ БЖІЕМ
ВЗИТИ • ВѢРОУ-
ЖЦИМЗ ВЗ И-
МА ЕГО. 13. ЛЖЕ НЕ
 $\overset{\text{Т}}{\text{О}}$ КРЗВЕ НИ $\overset{\text{Т}}{\text{О}}$ ПО-

ХОТИ ПЛЪТЬ-
СКЪЗНА • НИ ^Т ПО-
ХОТИ МЪЖЬСКЪЗИ •
НЪ ^Т БА РОДИША
СА • 14. И СЛОВО ПЛЪ-
ТЬ ВЪНСТЪ • И
ВЪСЕЛІ СА В. НЪИ :

[Fol. 2a]

И ВІДѢХОМЪ СЛ-
ДЕЖ ЕГО • СЛА-
ВЪ ^А КЪ ИНОЧАДЪ-
АГО ^Т ОЦА • ИСПЛЪ-
НЪ БЛАГОДѢТИ
И ИСТИН(Ъ)І •

[Fol. 138a]

1. ВЪ ПЯТОЕ НА ДЕСАТЕ ЛѢТО •
ВЛАДЧСТИВЪ • ТИВЕРИЪ
КЕСАРЪ • ОБЛАДАЮЩОУ ПО-
НТЪСКОУМОУ ПІЛАТОУ • ИЮ-
ДЕЖ • И ЧЕТВРЪТОВАСТЬ-
СТВОУЮЩОУ • ГАЛИЛЕЖ ИРОДОУ •
ФІЛІПОУ ЖЕ БРАТОУ ЕГО ЧЕТВРЪТО-
ВЛАСТЬСТВОУЮЩОУ • ТУРИЕЖ •
И СТРАХОНИТЪСКОЖ СТРАНОЖ • И
ЛЮСАНИЮ • ЧЕТВРЪТОВАСТЬ-
СТВОУЮЩОУ • АБІЛИНИЕЖ • 2. ПРИ
АРХИЕРЕОУ АННЪ И КИИФЪ • БѢ^СИ
ГЛЪ БЖИ КЪ ИОАНОУ • СНОУ АХА-
РИНОУ ВЪ ПОУСТЪЗІИ • 3. И ПРИ-

ДЕ ВЪ ВСѢХЪ СТРАНѢ ИЕРУСАЛѢ-
СКОМЪ • ПРОПОВѢДАЮ КРЩЕНІЕ ВЪ

[Fol. 138b]

ОСТАВЛЕНІЕ ГРѢХОМЪ • 4. ЪКОЖЕ Е-
СТЪ ПИСАНО ВЪ КЪНИГАХЪ СЛОВЕ-
СЪНЪНИХЪ • ИСАИѢ ПРѢКА ГЛША • ГЛА^С
ВЪПІЖШААГО ВЪ ПОУСТЪИНИ • ОУ-
ГОТОВАИТЕ ПЪТЬ ГНЬ • ПРАВЕИ
ТВОРИТЕ СЪБСА ЕГО • 5. ВЪСѢКА ДЕ-
БРЬ ИСПЛЪНИТЪ СА • И ВЪСѢКА ГО-
РА И ХЪЛМЪ СЪМѢРИТЪ СА • И БЖ-
ДЪТЪ СТЪЗЪПЪТЪНАА ВЪ ПРАВА-
А • И ОСТРИ ВЪ ПЪТИ ГЛАДЪКЪИ •
6. И ОУЪРИТЪ ВЪ СѢКА ПЪТЬ СПСЕНІЕ
БЖІЕ • 7. И ГЛАШЕ ИСХОДАЩИМЪ НАРО-
ДОМЪ КЪРЪСТИТЪ СА ОТЪ НЕГО • И-
ЩАДИ ЕХИДЬНОВА • КТО СЪКАА
ВАМЪ ВѢЖАТИ О^Т ГРАДЪШААГО ГНѢ-
ВА • 8. СЪТВОРИТЕ ОУБО ПЛОДЪИ ДО-
СТОИИЪИ ПОКААНІѢ • И НЕ НАЧИНА-
ИТЕ ГЛАТИ ВЪ СЕБѢ • ЪКО ОЦА ИМА-
МЪ АВРААМА • ГЛЖ БО ВАМЪ • Ъ-
КО МОЖЕТЪ ВЪ ОТЪ КАМЕНИѢ СЕГО •
ВЪ ДВИГНЪТИ ЧАДА АВРААМОУ •
9. ОУЖЕ И СЕКЪІРА ПРИ КОРЕНИ ДРЪВА
ЛЕЖИТЪ • ВЪСѢКО ОУБО ДРЪВО НЕ
ТВОРАШТЕ ПЛОДА ДОБРА ПОСѢКА-
ЖТЪ • И ВЪ ОГНЬ ВЪМѢТАЖТ •
10. ВЪПРАШААХЪ ЖЕ И НАРОДИ ГЛШЕ •
ОУЧИТЕЛЮ ЧЪТО СЪТВОРИМЪ •
11. ОТЪВѢЩАВЪ ЖЕ ГЛАШЕ ИМЪ •

[Fol. 139a]

ИМЪИ ДЪВЪ РИ.Ъ • ДА ДАСТЪ
НЕ ИМЖОУМОУ • И ИМЪИ БРАШНО •
ТАКОЖЕ ДА ТВОРИТЪ • 12. Придѣ же
и мзитарѣ крѣститѣ са и рѣша
къ нѣмоу оучителю • чѣто сѣтво-
римъ • 13. онъ же рече • ничесоже бо-
ле повелѣнааго вамъ творите •
14. Въпрашаахъ же и и воини глше •
и мзи чѣто сѣтворимъ • и рече
къ нимъ • никогоже не обидѣте •
ни оклеветанте • и доволни бѣ-
дѣте оброкзи вашими • 15. Чаж-
штемъ же людемъ • и помзи-
шлѣншемъ въ себѣ въ срдци-
хъ своихъ • о иоанѣ еда тѣ естѣ
хъ • 16. ^Тѡвѣщавааше иоанъ въсѣ-
мъ гла • А.з оубо крѣпъши
водою • Грѣдетъ же крѣплен
мене • Емоу же нѣсмъ достоинъ •
отрѣшити ремене сапогоу его • тѣ
взи крѣститѣ дхмъ стзимъ •
и огнемъ • 17. Емоу же лопата въ
рѣкоу его • И потрѣбитѣ гоумно
свое • И сѣберетѣ пшеницѣ въ
житѣницѣ своѣ • а плѣви
сѣжежетѣ огнемъ негасацимъ •
18. Многа же ина оутѣшаа • благовѣ-
стѣствовааше людемъ •••••

Jan 21,1-14

[Fol. 172a]

1 По сѣмь ѿ-
ви сѧ пакы ӣс̄ оученикомъ своимъ
на мори таворьѣдзсцѣмь. ави же сѧ
сице. 2 вѣахъ възкоупѣ симонъ
петръ. и тома нарицаемои близне-
цъ. и натапаниль. иже вѣ отъ кана га-
лилѣискы. и с̄на зеведеова. и и-
на дъва отъ оученикъ его. 3 г̄ла имъ
симонъ петръ. идъ рзиез ловитъ.
г̄лаша емоу. идемъ и мзи съ то-
бож. и изидъ. и въсѣдъ въз корабье
авие. и въз тж ношть не ѡса ничесо-
же. 4 оутроу же авие възвзшю. ста
ӣс̄ при брѣсѣ. не познаша же оучени-
ци ѣко ӣс̄ естъ. 5 г̄ла же имъ ӣс̄ дѣ-
ти. еда что сзнѣдзно имате. отъ-
вѣшташа же емоу ни. бонъ же рече
имъ. възвзсѣте о деснжъ стра-
нъ кораблѣ мрѣжж. и обраштете.
въвзргж же. и к томоу не можаахъ
привлѣшти ея. отъ множества
рзиез. 7 г̄ла же оученикъ егоже лю-
блѣше ӣс̄з петрови. г̄з естъ. си-
монъ же петръ слзша въз ѣко г̄б е-

[Fol. 172b]

СТЪ. ЕПЕНДИТОМЪ ПРѢПОѢСА СА. БѢ
БО НАГЪ. І ВЪВРЪЖЕ СА ВЪ МОРЕ. 8 А ДРОУ-
СИ ОУЧЕНИЦИ КОРАБИЦЪМЪ ПРИДѢ. НЕ
БѢША БО ДАЛЕЧЕ ОТЪ ЗЕМЛА. НЪ ЪКО
ДЪБѢ СЪТѢ ЛАКТЪ. ВЛѢКЪШТЕ МРѢ-
ЖЪ РЪІВЪ. 9 ЪКО ЖЕ ИЗЛѢЖ НА ЗЕМЛЪ.
ВИДѢША ОГНЬ ЛЕЖАЩЪ И Р(Ъ)ИВЪ НА НЕ-
МЪ ЛЕЖАШТЪ И ХЛѢ(Б)Ъ. 10 ГЛА ИМЪ ИС.
ПРИНЕСѢТЕ ОТЪ РЪІВЪ ѲЖЕ ѲСТЕ НЪІ-
НѢ. 11 ВЪЛѢЗЕ ЖЕ СИМОНЪ ПЕТ(Р)Ъ И ІЗ(Е)ЛѢ-
ЧЕ М(Р)ѢЖЪ НА ЗЕМЛЪ. ПЛЪНЪ БЕ-
ЛИ РЪІВЪ. СЪТО И ПАТЬ ДЕСАТЬ И
ТРИ. І ТОЛИКОУ СЪШТЪ НЕ ПРОТЪРЪ-
ЖЕ СА МРѢЖА ❖ 12 ГЛА ИМЪ ИС. ПРИДѢ-
ТЕ ОБѢДОУИТЕ. І НИКТОЖЕ НЕ СЪМѢ-
ДАШЕ ОТЪ ОУЧЕНИКЪ ИСТАСАТИ ЕГО
ТЪІ КТО ЕСИ. ВѢДЪШТЕ ЪКО ГЪ ЕСТЪ.
13 ПРИДЕ ЖЕ ИС. І ПРИНѢТЪ ХЛѢБА И ДАСТЪ
ИМЪ. І РЪІВЪ ТАК(О)ЖДЕ. 14 СЕ ЮЖЕ ТРЕ-
ТИ(ИЦИ) ЪВИ СА ИС ОУЧЕНИКОМЪ СВОИ-
МЪ ВЪСТАВЪ ОТЪ МРЪТВЪІХЪ ❖

Kyjevské listy

[Fol. 4b]

ПО ВЪСХДѢ ❖

19. (Д)АЗЪ НАМЪ : ВЪСЕМОГЪІ ВЪЕ .
ДА ЪКОЖЕ НЪІ ЕСИ НЕБЕСЬСКЪІА
ПЦЪА НАСЪИТИЛЪ : ТАКОЗЕ

ЖЕ І ЖИВОТЪ НАШЪ СИЛО-
ЖЪ ТВОЕЖ ОУТВЕРЗДИ : ГМЬ :

МЪШЪ : ГЪ : О ТОМЪЗЕ :
20. (Ц)ѢСАРЬСТЕЪ НАШЕМЪ ГІ МІ-
ЛОСТЬЖ ТВОЕЖ ПРИЗЪРІ :
І НЕ ОТЪДАЪ НАШЕГО ТОУ-
ЗІМЪ . І НЕ ОБРАТИ НАСЪ
ВЪ ПЛѢНЪ НАРОДОМЪ ПОГА-
НЬСКЪИМЪ : ХА РАДИ ГІ НА-
ШЕГО . ІЖЕ ЦѢСАРИТЪ СЪ ОТЪ-
ЦЕМЪ І СЪ СВЯТЪИМЪ :

НАДЪ ОПЛАТЪМЪ :

21. (Т)ВОЪ ЦИРКЪНАЪ ТЕРЬДЪ ЗА-
(Ш)ЧІТИ НЪИ ГІ . ЖЖЕ ЕСІ
ОБРАЗЪМЪ СВОИМЪ ОУПО-
ДОВІЛЪ . ЖЖЕ НЪИ ЧЪСТІ-
(МЪ) НА БАЛЪСТВО НАШЕ . ТО-
(Г)О РАДИ ЕСІ НАМЪ ВѢЧЪ-
(Н)ОЕ ОБѢЦЪННЕ ПРИНЕСЛЪ :
(ГМЬ) НАШИМЪ :

[Fol. 5a]

ПРѢФ(АЦИЪ Д...)

22. ДА ЪКЪИЖЕ СЪТЪ ТВОА СІ .
СЛОУЖЪБЪИ ВЪЖЛЮБЛЕНЪИ-
НА . ТАКЪИЖЕ МЪИСЛЪМИ СВО-
ИМИ НЪИ ТВОРИМЪ . А ТЪИ
САМЪ ГІ ПРИСНО НЪИ ПРИЕМЛИ :

ДА ВЪЗМОЖЕМЪ ПРАВЪДЬ-
НАѢ ТВОѢ НАСЛѢДОВАТИ •
І ОТЪ НЕПРІѢЗНИНЪ ДѢЛЪ
ОЧИСТИТИ СЯ : ХМЪ ГМЪ НАШ-
МЪ : ИМЪЖЕ ВЕЛІЧЬСТВО :•

ПО ВЪСХДѢ

23. ТВОѢ СВѢТАѢ ВЪСЕМОГЪІ
ВЪЖЕ • ЪЖЕ СЕ НЪІ ПРІЕМЛЕМЪ :
НА РАЗДРѢШЕНІЕ • І НА ОЧИЩЕ-
НІЕ НАМЪ ВЪДЪ : А ТЪІ СА-
МЪ ПОМОЦЬЖ ТВОЕЖ ВЪ-
ЧЬНО ЗАШЧИТИ НЪІ : ГМ(Ь) •

*МЪШѢ •Д• О ТОМЪЗЕ :•

24. ПРОСИМЪ ТЪ ГІ ВЪЗДВИ-
ГНИ СРЪДЦА НАШѢ КЪ ТЕБѢ О-
ТЪ ЗЕМЛЬСКЪИХЪ ПОХОТ(И)
ДА ВЪЗМОЖЕМЪ ХОТѢТИ <НЕ>-
БЕСЬСКЪИМЪ ТВОИМЪ ••

[Fol. 5b]

<НАДЪ ОПЛАТЪМЪ.

25. ЪКЪИЖЕ ДАРЪІ ІМАМЪ • ПРѢДЪ
ТОБОЖ СЪТЪ • І ПРОСИМЪ
ТЪ ПРИМИ Я • ДА І НЪІ ВЪЗМО-
ЖЕМЪ КЪ ВЪЖЛЮБЛЕНІИ ТВО-
ЕМЪ : ГМЪ НАШИМЪ : ПРѢФА-

ЦИѢ • ДО ВѢЧЪНЪІ ВЪЖЕ :•

26. ЗЪЛОБА НАШѢ НЕ ВЪРѢСНИ СЯ ВЪ
НАСЪ • НЪ ІЗДРѢШЕНІЕ ВѢЧЪ-

НОЕ ПРІСНО НАМЪ БЪДИ • ГІ
 НАШЕГО РАДИ : ТЪ БО НЗИ СА-
 МЪ ОТЪ ТЪМЪНЪИХЪ ОТЪВЕ-
 ДЕ : І ОЧИСТИ І ЗАКЛЕПЕ •
 І ДОСТОІНО ИЗБАВИ : ХМЪ
 ГМЪ НАШИМЪ :• ПО ВЪСЖДѢ :
 27. (В)ЪСЖДЪНАѢ МОЛИТВА НАШѢ
 ОУТВЕРДИ НЗИ ГІ ВЪЧЪНЪИМИ
 ТВОИМИ : І ПОДАЪЗЪ НАМЪ СЪ-
 ПАСЕНІЕ ТВОЕ : ГМЪ НАШИМЪ :•

Penitenciál Někotoroja zapověď

295aβ 33 СТХЪ • АПІЛЪ • ПРАВИ • АЩЕ
 34 КТО ЛЕЖА НАПИСАНЪИА КНИ •
 35 І ЯКО СТЪИ ВЪ ЦРКВИ ЧТѢ •
 36 НА СОБЛАЗНЪ ЛЮДЕ • ДА СА І-
 37 ЗВЕРЖЕ • БУДИ ВЪСЪМЪ ПРИЧЕ
 38 ТНИКО І ЛЮДЕ • КНИ ЧТЪИ СТЪИ •

295ba 1 МОИСЕВЪ ПУТЬ ІСХЪ ВЪИ-
 2 ТЪЕ • ЛЕВИТЪ • ЧИСЛА • В • І
 3 ЗАКО • ІСА СНА НАВГІ СЪ І А
 4 РУТИНЪИ • А • ЦРЛА ДВА • ПАРА-
 5 ЛИПОМЕИ • В • ЕРИНЪИ • В • ЁСТИ-
 6 РИИНЪИ • А • ПЛТРЪ • СОЛОМОНЕ •
 7 • Г • ПРИТ • АЩЕ КТО ПО СЪИ СКО-
 8 ПЕЦЪ ѠВРАЩЕТ СА В БЛЪ • ДА
 9 ІЗВЕРЖЕТЪ • АЩЕ ЛИ СА ѠБР-
 10 ТИТЬ • З • ЛЪ ДА ПОКАЕТ СА •
 11 А ПРИЧАСТЪЕ ДА ВОЗМЕ Ѡ ПА-

12 схи до пасхи · понеже ме-
 13 ртво тѣло ѿмѣѧ на блѣ ѡ-
 14 бращаеть · ѿ да поклана-
 15 ет са · вѣ · за оутра · вѣрз · вѣ ·
 16 попоу аще сѣть ногти снѣто-
 17 ви · да ѡзвержеть · всакз
 18 члѣкз ѡже сѣма пѣщадѣть
 19 вз зло дшегѣвица нарѣѣ ѿ вѣ ·

295ba 20 всака жена всѣдаѡщи на
 21 мѣжа · в · лѣ · да покаѣт са ·
 22 да поклонить · вѣ · за оутра ·
 23 · вѣ · вѣрз · ѿ комкаетъ ѡ
 24 пѣ · до пасхи · понеже бжи-
 25 и ѡбразз ѡскверни · вса-
 26 ка жена скажаѡщи в совѣ
 27 ѡтроча · дшегѣвица нарѣ-
 28 т са · ѿ аще ѡвратит са
 29 в покаѣниѣ · г · лѣ да покаѣ ·
 30 ѡ причастнѣ · в · вѣ · ѡ · да ѿ-
 31 ма · ѿ поклонитъ · вѣ · за оу-
 32 тра · вѣ · вѣрз · аще кто с же-
 33 ною · сзѣ грѣхз створитъ ·
 34 скота вѣ нарѣть · да по-
 35 клонит са ?т · и всѣ ѿ с же-
 36 ною чистит са внегода бѣ-
 37 дѣд · то аще зачнет са плѡ ·
 38 то прокаженз бѣдѣ · ѿ ро-

295bb 1 тѣли да ѿма ѡпитѣи · в ·
 2 лѣ · аще с женою бѣдетъ

3 в п^ка̑ · ѡли в с^вѣ ѡли в н^ѣ ·
 4 ти ѡще зачнет са б^вдѣ-
 5 ть люво развоѡникъ лю-
 6 во тать · люво бл^вдникъ ·
 295bβ 7 ѡли трепетивъ · да ѡм^а
 8 родителя ѡп^т · б̄ · л^тб̄ ·
 9 ѡще кто ѡсквернит са
 10 въ ст^зѡи п^о · да постит с^а
 11 ѡн^у · м̄ · д^ни · ѡще б^вдѣ^т
 12 въ ѡнзи д^ни поганство
 13 то да створи^т п^о мл^твзи
 14 · г̄ · да са пиѣть ѡ ѣсть то ·
 15 всакъ ѡже в чарзи в^ѣр^уѣ^т
 16 в^ѣсз нарече^т · ѡ ѡще при-
 17 ѡдеть на покая^ніе да
 18 са каѣть · в^і · л^тб̄ · ѡ покл^о ·
 19 в^і · за о^утра · в^і · в^ѣр^з · ѡко
 20 кр^тѡианзи в^ѣша в поганзи
 21 ѡвратиш^а · ѡже ѡдол^о
 22 сл^ужить ѡли · жре^ть · ѡли
 23 трѣв^уѣть ѡхъ · да са по-
 24 стить · ѣ · л^тб̄ · ѡ причаст^ѣ
 25 ѡ г^о до г^о · покл^о · к̄ · за о^у ·
 26 · к̄ · в^ѣр^з · вс^а ѡже з в^ѣр^з
 27 вазаѣть ѡм^ушь в дом^у
 28 своѣ · да ѡм^а · п^о · б̄ · л^тт^ѣ ·
 29 ѡ причастіѣ въ м^ци ѣди-
 30 ноѡ · покл^о · в^і · за о^утра · в^і ·
 31 в^ѣр^з · ѡще кто др^уга сво-

23 ньѣ ѡбратиѥ · тогда не-
24 сет са просфѣра ѣго · но да
25 проскимисаѣт са · аще кто
26 ѡт кого мьздѣ возметь ·
27 ѡ постѣ ѡ покаяньи ѡ
28 ѡблазни ѡ · да то г҃вѣть
29 по · аще ли не ѡсворить
30 та да имать на страшнѣ-
31 мь с҃дѣ ѡвѣтъ дати за ·
32 а ѡпитѣ · има · в · лѣ · мета-
33 ни · вѣ · о҃тро · вѣ · вѣрз ·
34 аще кий причетни · смѣ-
35 ѡно рчѣ · да са о҃сѣмѣотъ
36 инии · да · поклѡ · р · аще
37 жена бл҃гдѣ створить ти
38 непрадна б҃дѣ ѡ прока-

296аβ 1 зивши ѡтроча ѡ идетъ вѣ
2 цр҃квь · хоташи да не ѡбли-
3 чена б҃дѣ · ти комкаѣтъ
4 да постит са · г · лѣ · а прича-
5 стѣ · г · мѣи · а поклѡ · вѣ о҃-

296аβ 6 тро · вѣ · вѣрз · аще кал҃҃гер-
7 рь с кал҃҃герницеѡ бл҃҃҃ ство-
8 рить · ти идетъ вѣ цр҃квь
9 хота гр҃ѣ скрзѣти · то пса
10 вѣ нарѣтъ · да има ѡпитѣи ·
11 · в · лѣ · поклѡ · т · на днь · аще
12 кто · в · женець · на покая-
13 ньѣ приидѣ · да има ѡпимь ·

14 · $\overline{\text{В}}\overline{\text{І}}$ · $\overline{\text{Л}}\overline{\text{Ѣ}}$ · $\dot{\text{н}}$ да причащѣтъ са $\overline{\text{Ѡ}}$
 15 $\overline{\text{П}}\overline{\text{А}}$ · до $\overline{\text{П}}\overline{\text{А}}$ · поклѡ · $\overline{\text{В}}\overline{\text{І}}$ · оутро · $\overline{\text{В}}\overline{\text{І}}$ ·
 16 $\overline{\text{В}}\overline{\text{Е}}\overline{\text{Р}}\overline{\text{З}}$ · ѡще кто плѡвити дре-
 17 во посѣчеть · да поклонитѣ ·
 18 · $\overline{\text{Р}}$ · ги помилуй · $\overline{\text{Р}}$ · ѡще кий
 19 мьздѹ даѣтъ · $\overline{\text{В}}\overline{\text{Л}}\overline{\text{У}}$ · $\overline{\text{Р}}\overline{\text{А}}$ · да има ·
 20 да имать ѡпитми · $\overline{\text{Г}}$ · $\overline{\text{Л}}\overline{\text{Ѣ}}$ · и
 21 причастие ѣдиноѡ на мѣ ·
 22 поклѡ · $\overline{\text{К}}$ · оутро · $\overline{\text{К}}$ · $\overline{\text{В}}\overline{\text{Е}}\overline{\text{Р}}\overline{\text{З}}$ ·
 23 ѡ кровь · мѣсаши · ѡши кто
 24 кровь смѣсить · или ѡцъ
 25 со дщерьѡ · и мти сз снмз
 26 да имѹть ѡпитѣѡ · $\overline{\text{Л}}$ · $\overline{\text{Л}}\overline{\text{Ѣ}}$ ·
 27 и да комкаѣтъ · $\overline{\text{Ѡ}}$ $\overline{\text{П}}\overline{\text{А}}$ · до $\overline{\text{П}}\overline{\text{А}}$ ·
 28 поклѡ · $\overline{\text{А}}$ · оутро · $\overline{\text{А}}$ · $\overline{\text{В}}\overline{\text{Е}}\overline{\text{Р}}\overline{\text{З}}$ ·
 29 ѡще · $\overline{\text{В}}$ · $\overline{\text{Б}}\overline{\text{Р}}\overline{\text{А}}$ · сз ѣдиноѡ женоѡ ·
 30 или зать с тещѣѡ · или све-

29баβ 31 корз с невѣскоѡ · да имѹ
 32 ѡпитѣ · $\overline{\text{В}}\overline{\text{І}}$ · $\overline{\text{Л}}\overline{\text{Ѣ}}$ · поклѡ · $\overline{\text{Ѡ}}$ · $\overline{\text{С}}\overline{\text{Ѡ}}$ ·
 33 оутро · $\overline{\text{Ѡ}}$ · $\overline{\text{С}}\overline{\text{Ѡ}}$ · $\overline{\text{В}}\overline{\text{Е}}\overline{\text{Р}}\overline{\text{З}}$ · ѡще кто
 34 с кѹмоѡ вѹдѣ · да има ѡпй ·
 35 $\overline{\text{Е}}\overline{\text{І}}$ · $\overline{\text{Л}}\overline{\text{Ѣ}}$ · поклѡ · $\overline{\text{Ѡ}}$ · $\overline{\text{С}}\overline{\text{Ѡ}}$ · оутро ·
 36 · $\overline{\text{Ѡ}}$ · $\overline{\text{С}}\overline{\text{Ѡ}}$ · $\overline{\text{В}}\overline{\text{Е}}\overline{\text{Р}}\overline{\text{З}}$ · ѡще поимѹть
 37 кѹмове или брачѡди · или
 38 сестрзи · да имѹ · ѡпй · $\overline{\text{З}}\overline{\text{І}}$ · $\overline{\text{Л}}\overline{\text{Ѣ}}$ ·

29баα 1 поклѡ · $\overline{\text{Ѡ}}$ · $\overline{\text{С}}\overline{\text{Ѡ}}$ · оутро · $\overline{\text{Ѡ}}$ · $\overline{\text{С}}\overline{\text{Ѡ}}$ ·
 2 $\overline{\text{В}}\overline{\text{Е}}\overline{\text{Р}}\overline{\text{З}}$ · $\overline{\text{С}}\overline{\text{А}}$ глаи нѣ $\overline{\text{В}}\overline{\text{А}}$ · $\dot{\text{а}}$ $\overline{\text{В}}\overline{\text{З}}$
 3 во всѣ ѣсть · то безбожни
 4 нареѣтъ · ѡще кто рѣтъ · до-

34 да ѡа̄ · э̄ · лѣ̄ да покаѣт са ·
 35 поклѡ̄ · по · а̄ · ӣ · м̄ · вса̄ хо-
 36 даӣ межю малзжена ·
 37 припадаѡа̄ да покаѣт са ·
 38 · а̄ӣ · лѣ̄ · поклѡ̄ · т̄ · аще кто

296bβ 1 кленет са за дръга · да
 2 припадаѣтъ · е̄ · лѣ̄ · поиклѡ̄ ·
 3 · р̄ · ӣ · м̄ · аще кто вдовицю
 4 приводитъ к попу · припа-

296bβ 5 да ѡа̄ · г̄ · лѣ̄ · поклѡ̄ · р̄ · ӣ · г̄ ·
 6 аще бѡудеть скоплѣ̄ по нѹ-
 7 жи · ли родители бѡудеть
 8 проданъ на то · на тѣ̄ грѣ̄ ·
 9 да ѡмѹть ѡпѡмѡю · г̄ · лѣ̄ ·
 10 а̄ причастьѣ̄ · ѡ̄ п̄а̄ · до п̄а̄ ·
 11 поклѡ̄ · вѣ̄ · оҹтро · вѣ̄ · вѣрз̄ ·
 12 аще по̄ блѡеть оҹпие са ·
 13 да ѡзвержет са · аще ли ѡ̄
 14 възгнѹшеньѡа̄ · да пости-
 15 ть · м̄ · днѡӣ · поклѡ̄ · вѣ̄ · оҹ-
 16 тро · вѣ̄ · вѣрз̄ · такѡ̄ ѡмз̄ по̄
 17 · э̄ · лѣ̄ · задѣти · за ѣдино лѣ̄
 18 пости са · сѹдӣ · г̄ · постзи ·
 19 за · л̄ · днѡӣ и ноши сз мо-
 20 литвзи же творити ѹлмзи ·
 21 р̄к · пл̄тр̄ь · за · вѣ̄ мѹа̄ · за
 22 а̄ · ӣ · ѹлмвз̄ · ѡли · э̄ · ѡли · е̄ ·
 23 ѡче̄ на̄ · ѹл̄тр̄ь · пер̄вѡѣ̄ ·
 24 а̄ за дръгии днѡ̄ · д̄ · кра̄ ·

- 25 б̄л̄ж̄нӣ непорочен̄ӣ · з̄і̄ ·
 26 кр̄а̄ · помил̄ч̄ӣ ма̄ б̄е̄ · е̄і̄ ·
 27 ѡ̄ч̄е̄ н̄а̄ · толӣ · п̄ · кр̄а̄ · пастӣ
 28 до̄ з̄емла̄ · ѡ̄ч̄е̄ н̄а̄ по̄г̄л̄ще̄ ·
 29 в̄ недосп̄ѣ̄ творитӣ сице̄ ·
- 296бβ 30 за̄ є̄дин̄з̄ д̄н̄ь · ѡ̄ще̄ ӣ хо̄ще̄-
 31 м̄з̄ не̄ п̄ѣ̄тӣ ч̄ лӣ хо̄ще̄м̄ь мо-
 32 литӣ са̄ · то̄ да̄ по̄ѣ̄тъ · р̄ ·
 33 кр̄а̄ · в̄з̄ м̄л̄т̄ва̄х̄з̄ · а̄сто̄ по̄
 34 мӣна̄ӣ ма̄ б̄е̄ · да̄ ӣ то̄ є̄сть
 35 за̄ д̄н̄ь · ӣже̄ хо̄ще̄тъ̄ гр̄ѣ̄хӣ
 36 сво̄я̄ спов̄ѣ̄датӣ со̄ слеза̄-
 37 мӣ · і̄ако̄ слез̄ы̄ см̄ѣ̄р̄ен̄ӣѣ̄
 38 прӣноса̄тъ · ӣ по̄кора̄щ̄ӣ
- 297аα 1 досто̄й̄тъ̄ поп̄зы̄ мо̄литӣ
 2 да̄ по̄ю̄тъ̄ лӣторгӣю̄ · сле̄-
 3 з̄ы̄ во̄ с̄ӯтъ̄ гр̄ѣ̄сӣ гла̄внӣ-
 4 ӣ · і̄аже̄ досто̄й̄тъ̄ пре̄ж̄ѣ̄ ·
 5 ѡ̄м̄з̄итӣ · слеза̄мӣ мило̄-
 6 ст̄з̄ина̄мӣ · лӣторгӣю̄ п̄ѣ̄-
 7 пӣ · из̄ва̄бит̄ во̄ · і̄ · лӣторгӣ-
 8 ӣ · за̄ · д̄ · м̄ц̄ӣ · ѡ̄ · к̄ · за̄ · ӣ · а̄ · л̄ ·
 9 за̄ · в̄і̄ · м̄ц̄а̄ · тако̄же̄ па̄кӣ
 10 др̄ӯга̄я̄ · л̄ · за̄ др̄ӯ · г̄о̄ · ӣ т̄а̄
 11 рас̄че̄стӣ · мо̄г̄ӯт̄ во̄ мо̄-
 12 лӣт̄венӣцӣ · ѡ̄ще̄ хо̄т̄а̄тъ̄
 13 ка̄ѡ̄ща̄я̄ са̄ до̄вр̄ѣ̄ · со̄ сле̄-
 14 з̄амӣ прӣле̄жа̄н̄ӣ ·

Pražské zlomky

[Fol. 1b 17-27]

: ((СВѢ : АПОСТ-
ОЛА ПЕТРА : ((((((
ОБЛАСТЬ ОТЪ БА ПРИМЪША
СТАѢ АПОСТОЛА ПРѢМОУД-
РАѢ · ПЕТРЕ КАМЕНИ · ВѢРЪ
ПАВЛЕ МИРОУ · ОУТВѢРЪЗЕНИ(Е)
ДЪБОИЦЕЮ СВѢТОНОСЪНАѢ
РИМЪСКА ПОХВАЛО : СВѢ : НА
ПРѢСТАВЕНИЕ : БЦѢ : (((
ПРѢСТАВИ СЯ ОТЪ ЗЕМЪ
НА НЕБЕСА МАТИ БЖИѢ

[Fol. 2a 20-2b 24]

КАѢ ТА КЪЗНИ ЮДО НАОУСТИ ПРѢ-
ДАТИ СПАСЪ ЕЗА ЛИКА АПО-
СТОЛЪСКАГО ТЪ ОТЛОУЧИ
ЕЗА ДАРА ЦѢЛЕНИЕ ТЪ ЛИШИ
ЕЗА СЪ ОНѢМИ ВЕЧЕРЪВЪЗ <Т>А
ОТЪ РИ^{ТРАП}Н (ОУ)ЕЗЪИ ОТЪРИ(Н)ОУ <ЕЗА>
ОНѢМЪ НОЗѢ ОУМЪИЕЗЪ ТЕ(ОН ПРѢ)-
ЗРѢ : ѡ КОЛИКА БЛАГА НЕ (П)ОМ(Ъ)-
НѢ ТВОѢ ЖЕ ВЕСХВАЛЪНАѢ ВО-
ЛѢ ОБЛИЧАТ(Ъ) ТЪ А ТОГО НЕ-
МѢРНОЕ МѢЛОСР(Ъ)ДИ ПРОПОВѢ-
СТЪ СЯ И ВЕЛИѢ МѢЛОСТИ :·
БЛАЖЕННА : ГЛАС : · · · : Г :
ДРѢВА РАДИ АД(А)МЪ РАѢ ВЪ(СТЪ)

И ОТРОЧАТЕ. ДА ПОГЖБИ-
 ТЬ Е . ОНЬ ЖЕ ВЪСТАВЬ ПО-
 А ОТРОЧА И МТРЬ ЕГО НО
 НОШТЬЖ . И ОТИДЕ ВЪ Е-
 ГҮПЬТЬ И ВЪ ТЖ ДО ОҮМ-
 РЬТВЕА ИРОДОВА. ДА СЪБЖ-
 ДЕТЬ СА РЕЧЕНОЕ ОТ Г̄А
 ПР̄КМЬ Г̄ЛЖЩЕМЬ . ОТ Е-
 ГҮПЬТА ВЪЗЪВАХЪ СНА
 МОЕГО. ТЫГДА ИРОДЬ ВИД-
 ТЬВЪ АКО ПОРОҮГАНЬ БСТЬ
 ОТ ВЛЪХЕВЪ РАЗГНБЕАВЬ
 СА ЗЪЛО И ПОСЬЛАВЬ И ЗЕ-
 И ВЪСА МЛАДЕНЬЦА СЖ-
 ЩАА ВЪ ВИФЛЕОМѢ
 И ВЪ ВЪСѢХЪ ПРѢДБЛѢХЪ Е҄-
 О . И ОТ ДЪВОЖ ЛѢТЖ И НЫЖ-
 Е ПО ВРЕМЕНИ ЕЖЕ ИСПЫ-
 ТА ОТ ВЛЪХЕВЪ. ТЫГДА СЪБЫ-
 СТЬ СА РЕЧЕНОЕ ПР̄КМЬ И-
 КЕРЕМИЕМЬ Г̄ЛЩМЬ. ГЛАС
 ВЪ РАМѢ СЛЫШАНЬ БЫСТЬ.
 ПЛАЧЬ И РЪІДАНИЕ И ВЪПЛ-
 Ъ МНОГЬ. РАХИЛИ ПЛАЧЖ-
 ЩИСА ЧАДЬ СВОИХЪ. И НЕ
 ХОТАШЕ ОҮТѢШИТИ СА
 АКО НЕСЖТЬ. ОҮМРЬШЖ
 ЖЕ ИРОДОҮ. СЕ АНГНЛЬ ГНЬ
 АБИ СА ИОСИФОҮ ВЪ Е҄ГҮ-
 ПЬТѢ Г̄ЛА. ВЪСТАВЬ ПОИ-

МИ ОТРОЧА И МТРЬ ЕГО. И
ИДИ ВЪ ЗЕМЛОУ ИЗЛЕКОУ.
СЛЫШАВЪ ЖЕ АКО АРХЕЛА-
И ЦРТЕЖЕТЪ ВЪ ИЖДЪИ. В-
Ъ ИРОДА МЪСТО ОЦА СВОЕГО.
И ОУБОАВЪ СА ТАМО ИТИ.
БЪСТЬ ЖЕ ПРИИМЪ ВЪ СЪ-
НЪ. ОТИДЕ ВЪ СТРАНЖ
ГАЛИЛЪНСКЖ. И ПРИШИ-
ДЪ ВЪСЕЛИ СА ВЪ ГРАДЪ
НАРИЦАЕМЫИ НАЗАРЕ-
ФЪ. ДА СЪБЖДЕТЬ СА РЕЧЕ-
НОЕ ПРРКМЪ АКО НАЗА-
РАНИИЪ НАРЕЧЕТЪ СА.

Savvina kniga

Lk 8,26–39

[Fol. 53b]

ВЪ ОНѠ. ПРИХОДАЩЮ ІСОУ ВЪ СТРАНЖ
ГАДАРИНЬСКЖ. 27 СЗРЪТЕ І МЖЖЪ ЁДИ-
НЪ ОТЪ ГРАДА. ИЖЕ ИМЪШЕ БЪСЪ ОТЪ
ЛЪТЪ МНОГЪ. И ВЪ РИЗЖ НЕ ОБЛАЧА-
ШЕ СА. И ВЪ ХРАМИНЪ НЕ ЖИВЪШЕ НЪ
ВЪ ГРОВЪХЪ. 28 ОУЗЪРЪВЪ ЖЕ ІСА ПРИ-

[Fol. 54a]

ПАДЕ КЪ НЕМОУ. И ГЛАСОМЪ ВЕЛИЕ¹¹

---

11 Na konci strany je rukou téhož písaře přípisek: помози ги равоу твоёмоу саваю (sic!).

мь рече. что ёстѣ мнѣ ѡ тебѣ ꙗко
снѣ ба взишзניהго. молѣ ти са не мѣ-
чи мене. 29 прѣщаше бо ꙗко дѣху нечи-
стоумоу. ѡйти отъ члѣва. отъ
многъ бо лѣтъ похващаше ѡ. ѡ ба-
захъ ѡ жи желѣзны. ѡ пѣтъ ст-
рѣгѣше. ѡ растрѣгавъ жи гони-
мъ вѣвѣше бѣсомъ. сквозъ поус-
тънѣ. 30 възпроси же его ꙗко гла. что
ѡма ёстѣ. ѡнъ же рече. легѣѡнъ.
ѡко бѣси мнози внидѣ въ нѣ. 31 мо-
лѣхъ же ꙗко. да не повелитъ ѡмъ
въ вѣдѣнѣ внити. 32 бѣ же тоу ста-
до свиноѣ много пасомо въ горѣ.
ѡ молиша ѡ бѣси. да повелитъ ѡ-
мъ внити въ стадо свиноѣ. ѡнъ
же повелѣ ѡмъ внити. 33 ѡшздѣше
же бѣси внидѣ въ стѣ свиноѣ.

[Fol. 54b]

ѡ оустрѣми са все стадо по вѣ-
гоу въ ёзерѣ ѡ ѡстопе въ водѣ. 34 ви-
дѣвѣше же насѣщеи вѣвѣшеѣ.
вѣжаша ѡ вѣвѣстиша въ гра-
дѣ. ѡ в селѣхъ. 35 ѡидѣ же народи
ѡз града. видѣтъ вѣвѣшаго. ѡ
придѣ из ꙗко. ѡ бѣтъ сѣдѣща
члѣка. при ногоу ꙗкоу. ѡз негоже ѡ-
идѣ бѣси. ѡвѣчена сѣмѣсла-
ща. ѡ оубоуша с. 36 вѣвѣстиша
же ѡмъ. видѣвѣшеи како спѣ са

БѢСЗІНЪ. (sic!) 37 ѿ МОЛИША І ЁСЬ НАРОДЪ
ОБЛАСТИ ГЕРЬГЕСІНЬСКІА ОТИ-
ТИ ОТЪ НИХЪ. ЯКО СТРАХОМЪ ВЕ-
ЛИМЪ ОДРЪЖИМИ БѢХЪ. ІС ЖЕ ВЪ-
ЛѢЗЪ ВЪ КОРАБЪ ВЪЗВРАТИ СЯ. 38 МО-
ЛѢШЕ ЖЕ СЯ ЕМОУ МЖЖЪ ІЗ НЕГОЖЕ
БѢСИ ІЗІДѢ. ДА ВЪІ СЪ НИМЪ ВЪІЛЪ.
ІС ЖЕ ОТЪПОУСТИ І ГЛА. 39 ВЪЗВРАТИ

[Fol. 55a]

СЯ ВЪ ДОМЪ ТВОІ. ѿ ПОВѢДАІ ЕЛИКО
ТИ СТВОРИ БѢ. ОНЪ ЖЕ ІДѢШЕ ПО
ВСЕМОУ ГРАДОУ ПРОПОВѢДАА. ЕЛИ-
КО СТВОРИ ЕМОУ ІС.

Kodex Zografský

а) zázrak v Káně Galilejské (Jan 2,1–11)

[Fol. 229a]

1 І ВЪ ТРЕТИ ДЪНЬ • БРАКЪ ВЪІ
ВЪ КАНА ГАЛИЛѢІСЦѢ •
І БѢ МТИ ІСВА ТОУ • 2 ЗЪ-
ВАНЪ ЖЕ ВЪІ ІС • І ОУЧЕНИ-
ЦИ ЕГО НА БРАКЪ • 3 І НЕДОСТА-
ВЪШЮ ВИНУ • ГЛА МТИ ІСВА
КЪ НЕМОУ • ВІНА НЕ ІМѢТЪ
4 ГЛА ЕИ ІС • ЧЪТО ЕСТЬ МНѢ
І ТЕБѢ ЖЕНО • НЕ Ю ПРИДЕ

[Fol. 229b]

ГОДИНА МОѢ • 5 ГЛА МТИ ЕГО
СЛОУГАМЪ • ЕЖЕ ѦШТЕ ГЛЕ-
ТЪ ВАМЪ СЪТВОРИТЕ • Б БѢ ЖЕ
ТОУ ВОДНОСЪ КАМѢНЪ ШЕСТЬ
ПО ОЧИЩЕНИЮ ІЮДѢСКОУ
ЛЕЖАШТЬ • ВЪМѢСТАШТЬ
ПО ДЪВѢМА • ЛИ ТРЕМЪ МѢРА-
МЪ • 7 ГЛА ІМЪ ІС • НАПЛЗНИ-
ТЕ ВОДЪ • І НАПЛЗНИША ДО
ВРЪХА • 8 І ГЛА ІМЪ • ПОЧРЪПѢ-
ТЕ НЗИНѢ І ПРИНЕСѢТЕ • АРХИ-
ТРИКЛИНЪТОВИ • ОНИ ЖЕ ПРИ-
НЕСОША • 9 ЪКО ЖЕ ВЪКОУСИ АРЦИ-
ТРИКЛИНЪ ВИНА ВЪІВЪШАГО
ОТЪ ВОДЪ • І НЕ ВѢДѢАШЕ
ОТЪ КЖДОУ ЕСТЬ • А СЛОУГЪ
ВѢДѢАХЪ ПОЧРЪПЪШЕИ ВОДЪ •
ПРИГЛАСИ ЖЕНИХА ѦРХИТРИ-
КЛИНЪ • 10 І ГЛА ЕМОУ • ВЪКЪ
ЧКЪ ПРѢЖДЕ ДОБРОЕ ВИНО ДА-
ЕТЪ • І ЕГДА ОУПЪЖТЪ СА
ТАЧАЕЕ • ТЪІ ЖЕ СЪВЛЮДЕ
ДОБРОЕ ВИНО ДО СЕЛѢ • 11 СЕ СЪТВО-

[Fol. 230a]

РИ НАЧАТЪКЪ ЗНАМЕНІЕМЪ
ІС • ВЪ КАНА ГАЛИЛЕИ • І ЪВИ
СЛАВА СВОЖ • І ВѢРОВАША
ВЪ НЪ ОУЧЕНИЦИ ЕГО •

b) podobenství o marnotratném synu (Lk 15,11–32)

[Fol. 189b]

11 Рече же ·

чкз ѣтерз ѡмѣ дзвѣ сна ·

[Fol. 190a]

12 ѡ рече мѣни снѣ єю оцю

оче даждь ми · достоинж-

ж · часть ѡмѣньѣ · ѡ раздѣ-

ли ѡма ѡмѣньѣ · 13 ѡ не по

мнозѣхъ днѣхъ · сзбравъ ·

все мѣни снѣ · ѡтиде на

странж далече · ѡ тоу ра-

сточи ѡмѣньѣ свое жнѣзи

блждзно · 14 ѡжднѣзшю же

емоу вьсѣ · вѣстѣ гла-

дь крѣпзкз на странѣ тои ·

ѡ тѣ начатѣ лишити са ·

15 ѡ шьдз прилѣпи са єдино-

мь отѣ жителѣ тоѣ стра-

нзи · ѡ посзла ѡ на села

своѣ · пастѣ свинни · 16 ѡ же-

лаѣше насзѣтити са · отѣ

рожьць ѡже ѣдѣѣхъ свинни ·^c

ѡ никзтоже даѣше моу · 17 вь

себѣ же пришьдз рече · ко-

ликоу наѡмѣникъ оца мое-

го ѡзвѣважтѣ хлѣби ·

азъ же съде гладомь гзѣблж ·

[Fol. 190b]

18 ВЪСТАВЪ ІДЖ КЪ ОЦЮ МОЕМОУ .
І РЕКЖ ЕМОУ . ОЧЕ СЪГРѢШИ-
ХЪ НА НБО І ПРѢДЪ ТОВОЖ . 19 ЮЖЕ
НѢСМЪ ДОСТОІНЪ . НАРЕ-
ШТИ СА СНЪ ТВОИ . СЪТВОРИ
МА . ЪКО ЁДИНОГО ОТЪ НАІМЪ-
МЪНИКЪ ТВОИХЪ . 20 І ВЪСТА-
ВЪ ІДЕ КЪ ОЦЮ СВОЕМОУ .
ЕШТЕ ЖЕ ЕМОУ ДАЛЕЧЕ СЖ-
ШТЮ . ОУЗЬРѢ І ОЦЬ ЕГО . І МИ-
ЛЪ ЕМОУ БЪІ . І ТЕКЪ НАПА-
ДЕ НА ВЪИЖ ЕГО . І ОБЛО-
ВЪЗА І . 21 Рече же емоу СНЪ .
ОЧЕ . СЪГРѢШИХЪ НА НБО
І ПРѢДЪ ТОВОЖ . ЮЖЕ НѢ-
СМЪ ДОСТОІНЪ НАРЕШТИ СА
СНЪ ТВОИ . СЪТВОРИ МА .
ЪКО ЕДИНОГО ОТЪ НАІМЪ-
НИКЪ ТВОИХЪ . 22 рече же оцъ
къ равомъ своїмъ . ско-
ро ІЗНЕСѢТЕ ОДЕЖДЖ ПРЪ-
ВЖЖ . І ОБЛѢЦѢТЕ І . І
ДАДИТЕ ПРЪСТЕНЬ НА РЖКЖ ЕГО .

[Fol. 191a]

І САПОГЪІ НА НОЗѢ . 23 І ПРИВЕ-
ДЪШЕ ТЕЛЬЦЪ ОУПИТѢНЪІ .
ЗАКОЛѢТЕ . І ЪДЪШЕ ДА ВЕ-
СЕЛИМЪ СА . 24 ЪКО СНЪ МОИ СЪ .
МРЪТВЪ БѢ І ОЖИВЕ . ІЗГЪІ-

БЛЗ БѢ І ОВРѢТЕ СЯ • І НАЧА-
ША ВЕСЕЛИТИ СЯ • 25 БѢ ЖЕ СНЗ
ЕГО СТАРѢ НА СЕЛѢ • І ЪКО
ГРАДЗИ ПРИБЛИЖИ СЯ КЗ ДО-
МОУ • І СЛЫША ПѢНИѢ І
ЛИКЗИ • 26 І ПРИЗВЪАВЪ ЕДИ-
НОГО ОТЪ РАВЪ • ВЪПРАШАЙ-
ШЕ І • ЧЬТО ОУВО СИ СЖТЪ •
27 ОНЪ ЖЕ РЕЧЕ ЕМОУ • БРАТЪ
ТВОИ ПРИДЕ І ЗАКЛА ОЦЬ
ТВОИ • ТЕЛЬЦЬ ОУПИТѢНЗИ •
ЪКО СЗДРАВА І ПРИНАТЪ • 28 РА-
ЗГНѢВА ЖЕ СЯ • І НЕ ХОТѢА-
ШЕ ВЪНИТИ • ОЦЬ ЖЕ ЕГО І-
ШЪДЪ МОЛѢАШЕ І • 29 ОНЪ ЖЕ
ОТВѢШТАВЪ РЕЧЕ ОЦЮ СВО-
ЕМОУ • СЕ КОЛИКО ЛѢТЪ РАБО-
ТАЖ ТЕБѢ • І НИКОЛИЖЕ

[Fol. 191b]

ЗАПОВѢДИ ТВОЕЯ НЕ ПРѢ-
СТЖПИХЪ • І МЪНѢ НИКОЛИ-
ЖЕ НЕ ДАЛЪ ЕСИ КОЗЛАТЕ •
ДА СЪ ДРОУГЗИ МОИМИ ВЪЗВЕ-
СЕЛИЛЪ СЯ БИМЪ • 30 ЕГДА ЖЕ
СНЗ ТВОИ • ІЗЪДЗИ ТВОЕ
ІМѢНЬЕ • СЪ ЛЮБОДѢЦАМИ •
ПРИДЕ • І ЗАКЛА ЕМОУ ТЕЛЕ-
ЦЬ ПИТОМЗИ • 31 ОНЪ ЖЕ РЕЧЕ
ЕМОУ ЧАДО • ТЗИ ВСЕГДА
СЪ МНОЖЪ ЕСИ • І В'СѢ МОѢ

ТВОѢ СЖТЪ · 32 ВЪЗВЕСЕЛИ
 ТИ ЖЕ СА Ё ВЪЗДРАДОВА-
 ТИ ПОДОБАЙШЕ · ЪКО БРАТРЪ
 ТВОИ СЪ · МРЪТВЪ БЪ Ё О-
 ЖИВЕ · ЁЗГЪВЛЪ БЪ Ё О-
 БРЪТЕ СА ·

c) vzkříšení Lazara (Jan 11,1–45) – text s vybranými různočteními z Assemanova evangeliáře (As) a Mariánského kodexu (Mar) v transliteraci do cyrilice, ze Savviny knihy (Sav), Ostromirova evangeliáře (Ostr), Nikolského čtveroevangelia (Nik) a charvátskohlaholského evangeliáře Illyrico 4 (Illyr 4) v transliteraci do latinky.

[Fol. 260a]

1 БЪ¹² ЖЕ ЕТЕРЪ¹³
 БОЛА ЛАЗАРЪ¹⁴ ОТЪ ВИТАНИИ¹⁵ ·
 ГРАДЬЦА МАРИНА¹⁶ · Ё МАРЪТЪ¹⁷
 СЕСТРЪИ ЕИ¹⁸ · 2 БЪ ЖЕ МАРИѢ ·
 ПОМАЗАВЪШИѢ ГЪ МЪРОМЪ¹⁹ ·
 Ё ОТЬРЪШЪ НОСЪ ЕГО ВЛАСЪИ
 СВОИМИ · ЕИЖЕ БРАТЪ²⁰ ЛАЗАРЪ

[Fol. 260b]

БОЛЪЙШЕ · 3 ПОСЪЛАСТЕ²¹ ЖЕ СЕ-

12 бысть Nik.

13 единъ Sav, Mar; ѳдинъ Ostr.

14 лазаръ As; лазоръ Sav; *lazar* Illyr. 4.

15 вифаниа As; вифаниа Ostr.

16 марина As (?), Mar, Sav, Ostr (?), Nik; *marie* Illyr. 4.

17 мартъ Mar; марьтъ Sav; марфъ Ostr; марьти Nik; *marti* Illyr. 4.

18 ѳ Mar; еа Sav; еи Nik; *ego* Illyr. 4.

19 мвромъ As, Sav; мврожъ Mar; мврожь Ostr; мастию Nik.

20 братъ Mar.

21 послатъ Sav, Ostr; посласта Nik; *poslasta* Illyr 4.

стрѣ его къ ѿемоу глѣжшти •
 ги се егоже тзи²² ѡлюбиши во-
 литз²³ • 4 слзшавз же ис рече •
 си болѣзнь нѣстз къ сзмрз-
 ти • нз кз²⁴ славѣ бжи • да про-
 славитз са снз бжи еж •
 5 ѡлюбѣаше²⁵ же ис • мар²⁶ тж •
 ѡ сестрж еж • лазарѣ²⁶ •
 6 егда же оуслзша²⁷ бко болитз²⁸
 тогда же прѣбзистз • на ѿе-
 мже вѣ²⁹ мѣстѣ дзба дьни •
 7 по томь же гла оученикомз³⁰ •
 ѡдѣмз вз юдеж пакзи •
 8 глаша емоу оученици³¹ равви³²
 нзиѿѣ ѡскажж³³ тебе каме-
 ниємь повити юдеи •
 ѡпакзи ли ѡдѣши тамо •
 9 отзвѣшта³⁴ ис • не дзба³⁵ ли на
 десате часа³⁶ есте вз дьни •

22 тзи vnech. As, Mar, Nik, Илуг 4.

23 се...волитз vnech. Sav.

24 о As, Mar, Sav, Ostr, Nik, Илуг 4 (о).

25 ѡлюбѣаше As; ѡлюбѣаше Sav; ѡлюбаше Nik; *ljublaše* Илуг 4.

26 и лазарѣ As, Mar, Ostr; и лазора Sav; и лазара Nik; *mariju i lazora* Илуг 4.

27 слзша Ostr; *sliša* Илуг 4.

28 егда...волитз vnech. As.

29 вь Nik.

30 *къ učenikom svojim* Илуг 4.

31 оученици его Mar, Sav, Ostr (его), Илуг 4 (ego).

32 оучителю Mar, Sav.

33 искаажж As, Ostr; искаоуѣ Nik; *iskahu* Илуг 4.

34 отзвѣщавз Sav (?); *otvѣštav* Илуг 4.

35 дьѣѣ As; дзвѣѣ Mar, Sav, Ostr; дѣѣ Nik; *dvě* Илуг 4

36 годинѣ As, Mar, Sav, Ostr; годѣны Nik; *godině* Илуг 4.

ЃШТЕ КЗТО ХОДИТЪ ВЪ ДЪНЕ •
НЕ ПОТЪКНЕТЪ СА • ЪКО СЕЪ-
ТЪ МИРА СЕГО ВИДИТЪ • 10 ЃШТЕ
ЛИ КЗТО ХОДИТЪ ПОШТИЖ ПО-

[Fol. 261a]

ТЪКНЕТЪ СА ЪАКО СЕЪТА НЪ-
СТЪ О НЕМЪ • 11 СИ РЕЧЕ³⁷ • Ї ПО СЕ-
МЪ ГЛА³⁸ • ЛАЗАРЪ ДРОУГЪ НАШЪ
ОУСЪПЕ • НЪ ЇДЖ ДА³⁹ ВЪЗВОУ-
ЖДЖ І • 12 РЪША⁴⁰ ЖЕ ОУЧЕНИЦИ ЕГО •
ГИ • ЃШТЕ ОИУСЪПЕ • СЪПА-
СЕНЪ БЪДЕТЪ • 13 ІС ЖЕ РЕЧЕ⁴¹ О СЪ-
МРЪТИ ЕГО • ОНИ ЖЕ МЪНЪША •
ЪКО О ОУСЪПЕНИИ СНИ І⁴² СЪНА⁴³
ГЛЕТЪ • 14 ТОГДА РЕЧЕ ІМЪ ІС •
НЕ ОБИНОУЖА СА⁴⁴ • ЛАЗАРЪ ОУ-
МЪРЪТЪ⁴⁵ • 15 Ї РАДОУЖА СА ВАСЪ
РАДИ • ДА ВЪРЖА ІМЕТЕ ЪКО
НЕ ВЪХЪ⁴⁶ ТОУ • НЪ ЇДЪМЪ КЪ НЕ-
МОУ • 16 РЕЧЕ ЖЕ ТЪОМА⁴⁷ • НАРИ-
ЦАЕМЪ БЛИЗНЪЦЪ • КЪ ОУЧЕ-

37 рекъ Ostr; *rek* Illyr 4.

38 + имъ Ostr, Mar; *im* Illyr 4 (doplнит formy glagola!!!).

39 *da oъ s'na* Illyr 4.

40 рекоша Ostr.

41 вѣща же исъ As.

42 снѣ љ vunech. As, Mar, Sav, Nik, Ostr, Illyr 4.

43 съноу Ostr.

44 обинъи са Sav; обинъжа са Ostr.

45 оумрѣ Ostr; *umrѣ* Illyr 4.

46 быхъ Nik.

47 ѡома As, Mar, Sav; *фома* Ostr.

НИКОМЪ · ЇДѢМЪ Ї МЪИ ДА
ОУМЪРЕМЪ СЪ НИМЪ · 17 ПРИШЬ-
ДЪ ЖЕ ИС ВЪ ВИТАНИЖ · ОБРѢ-
ТЕ І · ЧЕТЪРИ ДЪНИ ІМЖ-
ШТЬ⁴⁸ ВЪ ГРОБѢ · 18 БѢ¹ ЖЕ ВИТА-
НИѢ БЛИЗЪ ІЛМА · ЪКО Д І СТА-
ДИ⁴⁹ · 19 І МНОСИ ЖЕ ВѢАХЖ⁵⁰ ПРИ-
ШЬЛИ · КЪ МАРЪ ТѢ І МАРИ⁵¹ ·

[Fol. 261b]

ДА ОУТѢШАТЪ І · О БРАТѢ Ю
20 МАРЪТА ЖЕ ЕГДА ОУСЛЪИША ·
ЪКО ИС ГРАДЕТЪ СЪРѢТЕ⁵² І ·
А МАРИѢ ДОМА СѢДѢАШЕ⁵³ · 21 РЕ-
ЧЕ ЖЕ МАРЪ ТА КЪ ІСЪ · ГИ АШТЕ
БИ⁵⁴ СЪДЕ ВЪІЛЪ⁵⁵ · НЕ БИ⁴³ БРА-
ТЪ⁹ МОИ ОУМРЪЛЪ · 22 НЪІНѢ ВѢ-
МЪ⁵⁶ · ЪКО ЕГОЖЕ КОЛИЖДО ·
ПРОСИШИ ОТЪ⁵⁷ БА ДАСТЪ ТИ⁵⁸ БЪ ·
23 ГЛА ЕІ ИС · ВЪСКРЪСНЕТЪ БРА-
ТЪ⁹ ТВОИ · 24 ГЛА ЕМОУ МАРЪ ТА ·
ВѢМЪ⁴⁵ ЪКО ВЪСКРЪСНЕТЪ ·

48 юже имжши As, Mar, Sav, Ostr, Nik (о҃҃҃҃), Illyr 4 (*juže*).

49 статни Sav; попьриць Ostr; *pyrišt* Illyr 4.

50 вѣхж Sav; vunech. Ostr; вѣахоу Nik; *běhu* Illyr 4.

51 мари As, Mar, Sav, Ostr, Nik, Illyr 4 (*marii*).

52 *tekši srēte* Illyr 4.

53 сѣдѣше Sav, Illyr 4 (*sěděše*); сѣдиѣше Nik.

54 вѣ Sav, Ostr.

55 *bil* Illyr 4

56 *vědě* Illyr 4.

57 оу As, Sav, Nik.

58 теѣѣ Mar, Sav, Ostr, Nik, Illyr 4 (*tebě*).

ВЪ ВЪСКРЪШЕННЕ ВЪ ПОСЛѢ-
 ДЪНИ ДЪНЬ • 25 рече же еи $\overline{\text{ис}}$ •
 азъ есмь въскрѣшенне і
 животъ • вѣроуѣни въ ма •
 ѡште оумьретъ ѡживетъ⁵⁹ •
 26 і в'сѣкз живзи • і вѣроу-
 ѣни въ ма не оумьретъ⁶⁰ въ
 вѣкз⁶¹ • і мѣши ли вѣрж се-
 моу • 27 гла емоу еи $\overline{\text{ги}}$ • ѡзъ
 вѣровахъ⁶² ѣко тзи еси $\overline{\text{хъ}}$
 $\overline{\text{снъ}}$ бжи⁶³ • гради⁶⁴ въ миръ⁶⁵ •
 28 і се рекъши іде • і призь-

[Fol. 262a]

ва⁶⁶ маринж сестрж свож
 таі • і рекъши еи⁶⁷ • оучите-
 ль се ёстъ • і зоветъ⁶⁸ та •
 29 ѡна же ѣко оуслзша⁶⁹ • въ-
 ста скоро⁷⁰ • і иде кз немоу •
 30 не вѣ же не оу $\overline{\text{ис}}$ ⁷¹ • пришьлз

59 живз бждетъ Sav.

60 живз бждетъ místo не оумьретъ Sav.

61 вѣкз As; *věki* Илуг 4.

62 вѣроуѣж Ostr.

63 *boga živago* Илуг 4.

64 грѣди As; градиин Mar, Ostr; гради Sav; грѣди Nik.

65 есь миръ As, Mar; вьсь миръ Nik; *iže v mir sa prišl esi* místo градиин въ миръ Илуг 4.

66 пригласі As; призьва Sav; пригалси Nik; *vъzva* Илуг 4.

67 vunech. As, Mar, Ostr.

68 глашаetz As, Nik.

69 *slišavši* místo ѣко оуслзша Илуг 4.

70 ядро Mar; едро Nik.

71 не ю же бысть исоуьсь пришьль Nik; *ne bě že ošte isus* Илуг 4.

ВЪ ВЪСЬ⁷² • НЪ ВЪ⁷³ НА МЪСТЪ
 ЕШТЕ⁷⁴ • ІДЕЖЕ СЪРЪТЕ І
 МАРЪТА • 31 ІЮДЕІ ЖЕ • СЖШТЕ-
 І⁷⁵ СЪ НЪЖ ВЪ ДОМОУ • І ОУТЪ-
 ШАЖШТЕ⁷⁶ Ж • ВИДЪВЪШЕ
 МАРИЖ • ЪКО СКОРО⁵⁹ ВЪСТА І Н-
 ЗИДЕ • ПО НЪІ ІДЖ⁷⁷ ГЛЪЖШТЕ •
 ЪКО ІДЕТЪ НА ГРОВЪ І⁷⁸ ПЛАЧЕ-
 ТЪ СА ТОУ⁷⁹ • 32 МАРИЪ ЖЕ ЪКО ПРИ-
 ДЕ • ІДЕЖЕ ВЪ НС • ВИДЪВЪ-
 ШИ І ПАДЕ ЕМОУ НА НОГОУ⁸⁰ •
 ГЛЪЖШТИ⁸¹ ЕМОУ ГИ • АШТЕ БИ⁴³
 ВЪІЛЪ СЪДЕ • НЕ БИ⁴³ МОІ БРА-
 ТЪ⁹ ОУМРЪЛЪ • 33 ІС ЖЕ ЪКО ВИДЪ⁸²
 Ж ПЛАЧЖШТЪ СА • І ПРИШЪ-
 ДЪШАЪ СЪ НЪЖ ІЮДЕЪ • ПЛА-
 ЧЖШТА СА • ЗАПРЪТИ ДОУХОУ •
 І ВЪЗМЪТИ СА САМЪ⁸³ 34 І РЕЧЕ •

[Fol. 262b]

КЪДЕ ПОЛОЖИТЕ І • ГЛА-
 ША ЕМОУ • ГИ • ГРАДИ⁸⁴ І ВИЖДЪ •

72 *gradъc* Илуг 4.

73 *бы* Nik; *bě ošte* Илуг 4.

74 *onom* Илуг 4.

75 *сжштин* As; *соуштее* Nik.

76 *оутъшажштин* As; *оутъшажж* Sav.

77 *идоша* As, Sav, Ostr; *idoše* Илуг 4.

78 *да* Mar, Ostr, Nik.

79 *плакатъ са місто і плачетъ са тоу* Sav.

80 *ripade k nogama ego місто паде...ногоу* Илуг 4.

81 *reče* Илуг 4.

82 *видъвъ* As; *viděv* Илуг 4.

83 *дхмъ* As.

84 *гряди* As; *ходи* Sav; *приди* Ostr; *греды* Nik.

35 ĭ просльзи⁸⁵ са ĩс̄ · 36 гла̄хж
 же іюдеі · виждь како лю-
 блѣаше⁸⁶ і · 37 ѣтери⁸⁷ же отъ
 нихъ рѣша⁸⁸ · не можаѣше⁸⁹
 ли съ ѿтврѣззи очи слѣ-
 поүемоу⁹⁰ · сзтворити · да
 і съ не оүмьрѣтз⁹¹ · 38 іс̄ же
 пакзи прѣта въ себѣ · при-
 де кз гробоу · вѣ¹ же пешть⁹²
 ĭ каменъ належаѣше на
 ѱеі · 39 гла̄ ĩс̄ · въззмѣте
 камень · гла̄ емоу сестра
 оүмьрзшаего⁹³ · мар та · ги
 юже смрздитз · четврѣ-
 дньевьнз⁹⁴ во естз · 40 гла̄ еи
 ĩс̄ · не рѣхъ⁹⁵ ли ти · вѣко ѣште
 вѣроүеши · оүзъриши сла-
 вѣ б̄жиж̄ · 41 възаса⁹⁶ же ка-
 мень⁹⁷ · іс̄ же възведе⁹⁸ очи

85 въсльзи Nik.

86 люблѣше Sav; люблаше Nik.

87 єдини Mar; ини Sav; нѣции Ostr.

88 рекоша Ostr.

89 можаше Sav, Nik; *možaše* Illyr 4.

90 слѣпоүмоу As; слѣпооүмоу Mar; слѣпъцоу Sav; слѣпоүоүмоу Ostr; слѣпомоу Nik; *slěpu roždenu* Illyr 4.

91 оүмьреть Ostr; *umr' l bi* Illyr 4.

92 пещера Sav, Ostr; *peštera* Illyr 4.

93 оүмьрзшаго As, Mar, Ostr; оүмарышаго Nik.

94 четврѣдньевенз As; четврѣтодньевань Nik; *četr̄v̄ tod̄njev̄n̄* Illyr 4.

95 рекохъ Ostr.

96 възаша Ostr; възеше Nik; *vzeše* Illyr 4.

97 add. идеже вѣ оүмерзи лежа Mar; идеже вѣ лежа мрътези Sav; идеже вѣ оүмьрзи лежа Ostr; *oť groba v nĕmže ležaše mrv̄vi* Illyr 4.

98 възведз Ostr; възведь Nik; *vъzved* Illyr 4.

ВЗІСПРЬ⁹⁹ · І РЄЧЕ · ОЧЕ ХВА-
ЛЖ ТЕБѢ ВЪЗДАЖ · ЪКО ОУ-
СЛВИША МА · 42 ѦЗЪ ВѢДѢЦХЪ¹⁰⁰ ·

[Fol. 263a]

ЪКО ВСЕГДА МЕНЕ ПОСЛОУ-
ШАЕШИ · НЪ НАРОДА¹⁰¹ РАДИ · СТО-
ЦШТАЕГО¹⁰² ОКРЪСТЪ · РѢХЪ ДА
ВѢРЖ ІМЖТЪ · ЪКО ТЪІ МА
ПОСЪЛА · 43 І СЕ РЕКЪ · ГЛАСО-
МЪ ВЕЛИЕМЪ ВЪЗГЛАСИ¹⁰³ ·
ЛАЗОРЕ ГРАДИ¹⁰⁴ ВЪНЪ · 44 І АБИЕ
ІЗІДЕ ОУМЪРЪІ · ОБАЗАНЪ
НОГАМА І РЖКАМА · ОУКРОЕ-
МЪ¹⁰⁵ · І ЛИЦЕ ЕГО ОБАЗАНО ОУ-
БРОУСОМЪ¹⁰⁶ · ГЛА ІМЪ НС · РА-
ЗДРѢШИТЕ І · І НЕ ДѢІТЕ
ЕГО ІТИ · 45 МНОЗИ ЖЕ ОТЪ І-
ЮДѢ · ПРИШЪДЪШЕІ¹⁰⁷ КЪ МА-
РИ · ВИДѢВЪШЕ ЕЖЕ СЪТВО-
РИ ІС · ВЪРОВАША ВЪ НЕГО¹⁰⁸ ∴ КОЦ ·

99 горѣ Sav, Ostr; *vispr na nebo* Илѣг 4.

100 вѣдѣхъ Mar, Sav, Nik; *věděh* Илѣг 4.

101 *ljudi* Илѣг 4.

102 стоѡштааго As, Mar, Ostr; стоаштаго Sav; стоештаго Nik; *stoeštih* Илѣг 4.

103 възъва Mar, Sav; гласъмъ великъъмъ възъва Ostr; *vъzpi glasom veliem glagole* Илѣг 4.

104 иди Sav.

105 оукромми As; оукроммъ Ostr; кирѣми Nik.

106 оуброусомъ обазано As; оуброусомъ обазано Mar, Sav; оуброуцъмъ обазано Ostr; соударомъ обазано Nik; *ubrusom bē obezano* Илѣг 4.

107 пришедъшни As; пришъдъше Ostr; *prišd'ših* Илѣг 4.

108 нъ As; нь Nik; *va n* Илѣг 4.

Život Metodějův

[Fol. 105a]

при
лоучи же са въ тзи дни ро-
стиславъ князь словѣ-
ньскъ съ стоплѣкъмъ.
посъласта из моравѣи къ
црѣю миѣхилоу. глѣща

- (20) тако. яко бжигею млти-
ю сздрави есмъ. и соуть
въ нзи въшьли оучители
мнози крѣстиани из бла-
хъ и из грѣкъ. и из нѣмьць.
оучаще нзи различь. а мзи
словѣни проста чадъ и не
имамъ. иже бзи нзи на-
ставилъ на истиноу и ра-
зоумъ сзказалъ. то до-
брѣи влдо послѣли такъ
моужь иже нзи исправи-

[Fol. 105b]

тъ въсакоу правьдоу. тзгда
црѣю миѣхилъ рече къ фило-
софоу костантиноу. слзи-

ШИШИ ФИЛОСОФЕ РЪЧЬ
СИЮ. ИНЪ СЕГО ДА НЕ МОЖЕ-
ТЬ СЪТВОРИТИ РАЗВѢ ТЕБЕ.
ТѢ НА ТИ ДАРИ МНОЗИ И ПО-
ИМЪ БРАТЪ СВОИ ИГОУМЕНЪ
МЕФЕДИИ ИДИ ЖЕ. ВЪИ БО Ю-
СТА СЕЛОУНАНИНА. ДА СЕЛОУ-

(10) НАНЕ ВЪСИ ЧИСТО СЛОВѢНЬ-
СКЪИ БЕСѢДОУЮТЬ. ТЪГДА
НЕ СЪМАСТА СА ѠРЕЩИ. НИ
БА НИ ЦРѢА. ПО СЛОВЕСИ СТГО
АПЛА ПЕТРА. ЯКОЖЕ РЕЧЕ БА
БОИТЕСА ЦРѢА ЧЪТѢТЕ. НЪ БЕ-
ЛИКЪЖЪ СЛЪШАВЪША РЪЧЬ. НА МО-
ЛИТВОУ СА НАЛОЖИСТА И СЪ
ИНѢМИ ИЖЕ БААХОУ ТОГО-
ЖЕ ДХА. ЯГОЖЕ И СИ. ДА ТОУ Я-

(20) ВИ БЪ ФИЛОСОФОУ. СЛОВѢНЬ-
СКЪИ КНИГЪИ. И АБИЕ ОУСТРО-
ИВЪ ПИСМЕНА И БЕСѢДОУ СЪ-
СТАВЛЪ. ПОУТИ СА ЯТЪ МО-
РАВЪСКАГО ПОИМЪ МЕФЕО-
ДИА. НАЧАТЬ ЖЕ ПАКЪИ
СЪ ПОКОРЪМЪ ПОВИНОУА
СА СЛОУЖИТИ ФИЛОСОФОУ
И ОУЧИТИ СЪ НИМЪ. И ТРЪ-
МЪ ЛѢТОМЪ ИШЪДЪШЕМЪ.
ВЪЗВРАТИСТАСА ИЗ МОРА-
ВЪИ. ОУЧЕНИКЪИ НАОУЧЪША

[Fol. 105c]

- ОУКѢДѢВЪ ЖЕ ТАКОВА МОУ-
ЖА АПОСТОЛИКЪ НИКОЛА.
ПОСЪЛА ПО НА ЖЕЛАЮ БИ-
ДѢТИ Я ЯКО АНГЛА БЖИ-
Я. СТИ ОУЧЕНИЕ ЮЮ. ПО-
ЛОЖЬ СЛОВѢНСКОЕ ЕБА-
НГЛИЕ НА ОЛТАРИ СТГО
ПЕТРА АПЛА. СТИ ЖЕ НА
ПОПОВЪСТВО БЛЖНАГО.
МЕФЕДИЯ. БААХОУ ЖЕ
- (10) ЕТЕРА МНОГА ЧАДЬ. ЯЖЕ
ГОУЖАХОУ СЛОВѢНСКЪ-
Я КНИГЪ ГЛЮЩЕ. ЯКО
НЕДОСТОИТЬ НИКОТОРО-
МОУЖЕ ЯЗЫКОУ ИМѢТИ
БОУКОВЪ СВОИХЪ. РАЗЕБѢ
ЕВРЕН И ГРЪКЪ И ЛАТИНЪ.
ПО ПИЛАТОВОУ ПИСАНИЮ.
ЯЖЕ НА КРЪСТѢ ГНИ НА-
ПИСА. ЯЖЕ АПОСТОЛИКЪ
- (20) ПИЛАТЪНЪ. И ТРЪЯЗЪ-
ЧЬНИКЪ НАРЕКЛЪ ПРОКЛА-
ТЬ. И ПОВЕЛѢ ЯДИНОУМЪ
ЕППОУ ИЖЕ БѢ ТОЮЖЕ ЯЗЕ-
Ю БОЛЬНЪ. И СТИ Ѡ ОУЧЕНИ-
КЪ СЛОВѢНСКЪ ТРИ ПОПЪ.
А .В. АНОГНОСТА. ПО ДНЪХЪ
ЖЕ МНОЗѢХЪ ФИЛОСОФЪ
НА СОУДЪ ГРАДЪИН. РЕЧЕ КЪ

МЕФОДИУ БРАТОУ СВОЕ-
МОУ. СЕ БРАТЕ ВѢ СОУПРОУ-
ГА БАХОВѢ. ЕДИНОУ БРА-

[Fol. 105d]

ЗДОУ ТАЖАЩА. И АЗЪ НА
ЛѢСѢ ПАДАЮ СВОИ ДНЬ СЪ-
КОНЬЧАВЪ. А ТЪИ ЛЮБИШИ
ГОРОУ ВЕЛЬМИ ТО НЕ МОЗИ
ГОРЪИ РАДИ ѠСТАВИТИ
ОУЧЕНИЯ СВОЕГО. ПАЧЕ БО
МОЖЕШИ КЪИМЪ СПСЕНЪ
БЪИТИ.

Frizinské zlomky¹⁰⁹

[Fol. 160b]

Iaz ze zaglagolo
Zlodeiu, i uzem iego
delom, i uzem iego
lepocam. Tose uue-
5 ruiu u Bog uzemo-
goki, i u iega Zin,
i u Zuueti Duh, da ta
tri imena «sunt» edin Bog,
Gozpod zuueti,

---

109 Na levé straně uvádíme text v transliteraci, na pravé straně rekonstruovaný do klasické stsl.

ИЗЪ СЪ ЗАГЛАГОЛЪ
ЗЪЛОДЪЮ И ВЪСЪМЪ ЮГО
ДЪЛОМЪ И ВЪСЪМЪ ЮГО
ЛЪПОТАМЪ. ТО ЖЕ ВЪ-
РОУЖЪ ВЪ БОГЪ ВЪСЪМО-
ГЪЩИИ И ВЪ ЮГО СЪИЗЪ
И ВЪ СЪАТЪИИ ДОУХЪ, ДА ТА
ТРИ ИМЕНА ЮДИНЪ БОГЪ
ГОСПОДЪ СЪАТЪИИ,

- 10 ise z[t]uori nebo i z-
emlo. Tose izco ie-
ga milozti, i sancte
Mariae, i sancte Mic-
hahela <=haela>, i sancte Pe-
- 15 tra, i useh bosih zil,
i uzeh bosih mose-
nic, i useh bosih za-
connic, i useh zuetih
deuuz, i uzeh bosih moki,
- 20 da mi rasite na pomoki
biti ki Bogu moih gre-
chou, da bim cisto iz-
pouued ztuoril i od-
puztic ot Boga priel.
- 25 Bogu uzemogokemu
izpouuede uze moie
greche, i sancte Marie,
uzeh nepraudnih del
i nepraudnega pomislenia,
- 30 ese iezem vvuede ztuo-
ril ili ne uuede, nudmi
ili lubmi, zpe ili bdê,
u zpitnih rotah, v lisnih
resih, v tatbinah, u znicistvę,

ИЖЕ СЪТВОРИ НЕБО И
ЗЕМЛѢ. ТО ЖЕ ИСКѢ Ю-
ГО МИЛОСТИ И СВАТЪНА
МАРИНА И СВАТЪАЮГО МИ-
ХАЕЛА И СВАТЪАЮГО ПЕ-
ТРА И ВЪСЪХЪ БОЖЬИХЪ СЪЛЪ
И ВЪСЪХЪ БОЖЬИХЪ МЖЧЕ-
НИКЪ И ВЪСЪХЪ БОЖЬИХЪ ЗА-
КОНЬНИКЪ И ВЪСЪХЪ СВАТЪИХЪ
ДЪВИЦЪ И ВЪСЪХЪ БОЖЬИХЪ МОЩНИ,
ДА МИ РАЧИТЕ НА ПОМОЩИ
БЪТИ КЪ БОГОУ МОИХЪ ГРѢ-
ХОЕЪ, ДА БИМЪ ЧИСТО (п. -ж) ИС-
ПОВѢДЪ СЪТВОРИЛЪ И ОТЪ-
ПОУСТЪКЪ ОТЪ БОГА ПРИНАЛЪ.
БОГОУ ВЪСЕМОГЩЮЮМОУ
ИСПОВѢДЪ ВЪСА МОЮ
ГРѢХЪ И СВАТЪИ МАРИИ
ВЪСЪХЪ НЕПРАВЪДЪНИХЪ ДѢЛЪ
И НЕПРАВЪДЪНАЮГО ПОМЪШЛЕНЬА
ИЖЕ ЮСМЪ ВЪДА СЪТВО-
РИЛЪ ИЛИ НЕВЪДА, НЖДЪМИ
ИЛИ ЛЮБЪМИ, СЪПА ИЛИ БЪДА,
ЕЪ СПЪИТЪНИХЪ РОТАХЪ, ЕЪ ЛЪЖЪНИХЪ
РЪЧЪХЪ, ЕЪ ТАТЪБИНАХЪ, ЕЪ *СЪНИЧЪСТВЪ,

[Fol. 161a]

- 35 u lacomztue, v lichogedeni,
v lichopiti, u uzemztue
i u uzem lichod[e]iani. Ese
iesem ztuoril protiuuo
Bohu od toho dine,
40 ponese cristen bih, dase
do diniznego dine, togo
uzego izpouueden bodo
Bogu i sancte Marii i sancto
Laurenzu, Gospodi,
45 i uzem zuetim, i tebe,
bosi rabe. Caiu ze
moih grechou i rad ze
chocu caiati, elicose
zimizla imam, eche
50 me, Bose, postedisi. Dai mi,
Bose Gozpodi, tuuoiu
milozt da bim nez-
ramen i neztiden
na zudinem dine
55 pred Tu[o]ima osima
ztoial, igdase pri-
des zodit siuuim
i mrtuim, comusdo
po zuem dele. Tebe,
60 Bose miloztivui,
poruso uza moia
zlouuez[a], i moia
dela, i moie pomis-
lenie, i moie zridze,

ВЪ ЛАКОМЪСТЕБѢ, ВЪ ЛИХОБДЕНЬИ,
ВЪ ЛИХОПИТЬИ, ВЪ *ВЪЗМАСТЕБѢ
И ВЪ ВЪСЕМЪ ЛИХОДѢМЪХЪИ, ЮЖЕ
ЮСМЪ СЪТВОРИЛЪ ПРОТИВЪ
БОГОУ ОТЪ ТОГО ДЪНЕ,
ПОНЮЖЕ КРЪЩЕНЪ ВЪИХЪ, ДАЖЕ
ДО ДЪНЬШЪНИАЮГО ДЪНЕ. ТОГО
ВЪСЕГО ИСПОВѢДЪНЪ ВЪДЪ
БОГОУ И СВАТЪБИ МАРИИ И СВАТЪОУЮМОУ
ЛАВРЕНЦЮ ГОСПОДИ (dat. sg.)
И ВЪСЪМЪ СВАТЪИМЪ И ТЕБѢ,
БОЖИИ РАБЕ. КАЖ СА
МОИХЪ ГРѢХОВЪ И РАДЪ СА
ХОЩЪ КАЯТИ, ЮЛИКОЖЕ
СЪМЪЗІСА ИМАМЪ, ЕЧЕ (stslov. аще)
МА, БОЖЕ, ПОЩАДИШИ. ДАЖДЪ МИ,
БОЖЕ ГОСПОДИ, ТВОЮ
МИЛОСТЬ, ДА БИМЪ НЕ-
СРАМЪНЪ И НЕСТЪДИНЪ
НА СЪДЪНѢЮЕМЪ ДЪНЕ
ПРѢДЪ ТВОИМА ОЧИМА
СТОЯЛЪ, ЮГДАЖЕ ПРИ-
ИДЕШИ СЪДИТЪ ЖИВЪИМЪ
И МРЪТЕЗИМЪ, КОМОУЖДО
ПО СВОЮЕМЪ ДѢЛѢ. ТЕБѢ,
БОЖЕ МИЛОСТИЕЗИ,
ПОРЪЧЪ ВЪСЯ МОА
СЛОВЕСА И МОА
ДѢЛА И МОЕ ПОМЪШ-
ЛЕНЬЕ И МОЕ СРЪДЪЦЕ

65 i moie telo, i moi
suiuot <=siuot>, i moiu dusu.
Criste bosì Zinu,
ise iezi razil na zi

[Fol. 161b]

zuet priti, gres-
70 nike isbauiti ot
Zlodeine oblazti,
uchrañi me ot uzega
zla i zpazi me
v uzem blase.
75 AMEN.

И МОЕ ТѢЛО И МОИ
ЖИВОТЪ И МОЖ ДОУШЪ.
ХРЪСТЕ, БОЖИИ СЪІНОУ,
ИЖЕ ЮСИ РАЧИЛЪ НА СИИ

СВѢТЪ ПРИИТИ ГРѢШЬ-
НИКЪИ ИЗБАВИТИ ОТЪ
ЗЪЛОДѢИИИИ ОБЛАСТИ,
ОУХРАНИ МА ОТЪ ВЪСЕГО
ЗЪЛА И СЪПАСИ МА
ВЪ ВЪСЕМЪ БЛАСѢ.
АМИНЬ.

SEZNAM ZDROJŮ TEXTŮ

Assemanův evangeliář

Kurz, J.: *Evangeliář Assemanův. Kodex Vatikánský 3. slovanský. II. Úvod, text v přepise cyrilském, poznámky textové, seznamy čtení.* Nakladatelství Československé Akademie věd, Praha 1955, s. 2–3; 277–279.

Frizinské zlomky

Text v transliteraci: *Brižinski spomeniki. Znanstvenokritična izdaja.* Ljubljana 1993, s. 60–64.

Text rekonstruovaný do klasické stsl.: Weingart, M. – Kurz, J.: *Texty ke studiu jazyka a písemnictví staroslověnského.* Slovanský seminář Karlovy univerzity, Praha 1949, s.158–160.

Kodex Mariánský

Jagić, V.: *Quattuor evangeliorum versionis paleoslovenicae. Codex Marianus glagoliticus. Characteribus cyrillicis transcriptum.* Berolini-Sanctpeterburg 1883.

Kyjevské listy

Hlaholský text transliterovaný do cyrilice uvádíme podle edice V. V. Nimčuka (Німчук, В.В.: *Київські глаголичні листки. Найдавніша пам'ятка слов'янської писемності,* Наукова думка, Київ 1983, s. 110–120).

Penitenciál Někotoroja zapověďь

Přepis rukopisu Státního historického muzea v Moskvě, signatura Sinod. 153/3.

Pražské zlomky

Mareš, F. V.: *An Anthology of Church Slavonic Texts of Western (Czech) Origin.* Fink Verlag, München 1979, s. 44.

Remešský evangeliář

Leger, L.: L'Évangélaire Slavon de Reims dit texte du sacre. Fr. Řivnáč – F. Michaud, Praha–Reims, 1899.

Savvina kniga

Ščepkin, V.: *Savvina kniga. Otdělenije russkago jazyka i slovesnosti imperatorskoj akademii naukъ*. Sanktpetěrburg 1903.

Kodex zografský

Jagić, V.: *Quattuor evangeliorum Codex glagoliticus olim Zographensis nunc Petropolitani*. Weidmannos, Berolini 1879.

Život Metodějův

Šachmatov, A. A. – Lavrov, P. A.: *Сборник XII века московскаго Успенскаго собора*. Выпуск первый. s'Gravenhage 1957 – photom. nachdruck, ed. D. Čiževskij, s. 152–153.

CVIČEBNICE STAROSLOVĚNŠTINY

Miroslav Vepřek

Olomouc 2013

Grafická podoba a sazba – Veronika Hanáková

NEPRODEJNÉ

